

IPA prekogranični program
Mađarska-Hrvatska

● ● ●
Gdje rijeke spajaju

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA BARANJE

2013.

Mještacka udruge
NAŠI LJUDI

Projekt sufinancira Europska unija u sklopu IPA prekograničnog programa Mađarska - Hrvatska

SADRŽAJ

UVOD	Stranica
1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-OM	4
1.1. Opće zemljopisne značajke	4
1.1.1. Reljefne i klimatske karakteristike	4
1.1.2. Kulturna i povijesna baština	5
1.1.3. Prirodna baština – Natura 2000	6
1.1.4. Stanje društvene i komunalne infrastrukture	8
1.2. Gospodarske značajke područja	9
1.2.1. Struktura prema aktivnosti	10
1.2.2. Stanje gospodarstva	12
1.2.3. Tržište radne snage	14
1.3. Demografske i socijalne značajke područja	15
1.3.1. Obrazovna struktura stanovništva	15
1.3.2. Stanje školstva i kulture	16
1.3.3. Područja s težim uvjetima gospodarenja	17
2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA	18
2.1. Postojeće snage i slabosti, te prilike i prijetnje za razvoj	18
2.2. Prilike i prijetnje za razvoj LAG područja	20
3. RAZVOJNA VIZIJA	23
3.1. Razvojni ciljevi po osima ruralnog razvoja	23
3.2. Opis mjera za dostizanje ciljeva	24
3.3. Očekivani rezultati po mjerama	25
3.4. Primjena načela „bottom-up“	30
3.5. Utjecaj provedbe strategije na okoliš	33
3.6. Procjena broja projekata i potrebna sredstva	34
3.7. Praćenje provedbe strategije	35
4. USKLAĐENOST STRATEGIJE S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	37
4.1. Nacionalni strateški referentni okvir 2012. - 2013.	37
4.2. Strategija ruralnog razvoja 2008.-2013.	38
4.3. IPARD program 2007.-2013.	39
4.4. Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011.2013.	40
5. ZAKLJUČNA RIJEČ	41

Lokalna razvoja strategija podrazumijeva cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti usmjerenih na poticanje održivog gospodarskog rasta, te unaprjeđenje ekonomskog i društvenog stanja na određenom području s krajnjim ciljem smanjivanja razvojnih razlika između jedinica lokalne samouprave koje djeluju na tom području.

Pristupanjem Republike Hrvatske u članstvo Europske Unije sve veći značaj pripadat će lokalnoj i regionalnoj razvojnoj politici i pripremljenosti za korištenje sredstava iz fondova Europske Unije.

Vlada Republike Hrvatske je na temelju Zakona o potvrđivanju Sporazuma¹ između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u vezi s financijskom pomoći Europske komisije Republici Hrvatskoj i provedbe pomoći u okviru komponente V. (IPARD) donijela Pravilnik za provedbu Mjere 202 – “Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja” unutar IPARD Programa kojim je propisana obveza izrade lokalnih razvojnih strategija sukladno LEADER metodi. Pravilnikom su utvrđeni način i uvjeti vezani uz provedbu Mjere 202, a za izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija određena je Lokalna akcijska grupa (LAG) koja predstavlja partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja.

Ova strategija izrađena je u okviru projekta Rural.net IPA prekograničnog programa Mađarska – Hrvatska koji je Udruga za kreativni razvoj Slap provela u suradnji s mađarskim partnerom Manjinska udruga Naši ljudi.

Lokalna akcijska grupa Baranja osnovana je 04.02.2010. godine. Sjedište udruge je u Belom Manastiru, Imre Nagya 2. U registru udruga RH, LAG Baranja je registriran pod brojem udruge 14003003, OIB udruge je 581280254467.

Ciljevi udruge su:²

1. Povezivanje ruralnih stanovnika Baranje i jačanje njihovih sposobnosti i vještina za zajednički rad (networking) u partnerstvima;
2. Jačanje ruralnog kapaciteta u području LEADER metode;
3. Izgradnja i jačanje socijalnog i ljudskog kapitala u Baranji;
4. Jačanje motivacija i vještina utemeljenih na lokalnim resursima i inicijativama;
5. Promicanje ruralnog razvoja Baranje putem lokalnih inicijativa;
6. Razvoj lokalne strategije razvoja i lokalnog operativnog plana razvoja Baranje;
7. Promicanje i informiranje lokalnog stanovništva o postojećim mogućnostima o prijavama za projekt u okviru IPARD programa u okviru lokalne strategije razvoja Baranje;
8. Promicanje značaja i stupnja svijesti o tradicijskim znanjima kao jednom od oblika prava intelektualnog vlasništva;
9. Prikupljanje, očuvanje i pravna zaštita tradicijskih znanja Baranje i edukacija o njihovom mogućem gospodarskom iskorištavanju na dobrobit pojedinca i zajednice u Baranji;

Predsjednik udruge LAG Baranja je Janoš Seleši, OIB: 85265294584 iz Karanca, Kolodvorska 83.

---

¹ članak 1. i 4.

² Statut Lokalne akcijske grupe-LAG Baranja

1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-OM

1.1. Opće zemljopisne značajke i obuhvat

Područje Baranje smješteno je na krajnjem sjeveristočnom području Republike Hrvatske. Omeđeno je rijekama Dravom na zapadu i Dunavom na istoku, te hrvatsko-mađarskom granicom na sjeveru i gradom Osijekom na jugu. Zauzima površinu od 1.149 km² na kojoj je 2011. registrirano 39.261 stanovnik.³ Po svojim općim prirodno-geografskim obilježjima to je pravi panonski prostor, gdje se izdvajaju Bansko brdo s najvišom kotom 243 metra nadmorske visine (danas glavna vinogradarska zona) i močvarno područje utoka Drave u Dunav, Kopački rit (zaštićen u kategoriji parka prirode) koji predstavlja jedinstven rezervat u Europi te pruža izuzetne pogodnosti za odmor, rekreaciju, sport i mogućnost razvoja izletničkog i boravišnog turizma.⁴

Izuzetna plodnost tla omogućila je na području Baranje razvoj poljoprivrede, te proizvodnje i prerade poljoprivrednih kultura. Svojom snagom u svakom slučaju izdvaja se Belje, najveći proizvođač hrane u Republici Hrvatskoj i među najvećim proizvođačima hrane u regiji.

Područje Baranje je rubno područje Republike Hrvatske i ulaskom među članice EU postat će granično područje Europske unije prema Republici Srbiji.

Područje Baranje podijeljeno je na 9 jedinica lokalne samouprave. To su Grad Beli Manastir, Općina Petlovac, Općina Jagodnjak, Općina Čeminac, Općina Darda, Općina Kneževi Vinogradi, Općina Draž, Općina Popovac i Općina Bilje.

1.1.1. RELJEFNE I KLIMATSKE KARAKTERISTIKE

Homogenost klime osnovna je klimatska karakteristika područja Baranje. Male visinske razlike u reljefu pri tome igraju značajnu ulogu. Po svome zemljopisnom položaju područje Baranje je na pola puta između Sjevernog pola i ekvatora. Područje Baranje prostire se između 45° 32' 5" i 45° 55' 5" geografske širine, pa je to područje umjerenog pojasa s izraženim klimatskim diferencijacijama tijekom godine. Više od tisuću kilometara dijeli područje Baranje od Atlanskog oceana i 350 kilometara od Sredozemnog mora, što je od odlučujućeg utjecaja da područje ima sve osobine s obilježjima umjerene kontinentalne klime. Klimatska obilježja određena su relativno velikim godišnjim temperaturnim kolebanjima i rasporedom padalina. Na području Baranje padne godišnje prosječno 638 mm padalina, pa je po tome jedan od sušnijih predjela u Hrvatskoj. Česta su odstupanja od prosjeka, pa pojava suše ili viška padalina negativno utječe na prinose. Za poljoprivredu su značajne i snježne padaline. Snježni pokrivač u Baranji se ne zadržava dugo. Prosječno godišnje snijeg pada 20,5 dana.⁵ Otapanjem snijega u proljeće natapa se

³ Državni zavod za statistiku-DZS: Popis stanovništva za 2011. godinu

⁴ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.V

⁵ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.16.

tlo i stvara sloj dubinske vlage na razini dubljij od šest centimetara koja je važna za rast biljaka jer se korijen hrani i crpi vodu za vrijeme sušnih razdoblja.

Toplinski uvjeti nekog kraja ovise o sunčevoj radijaciji. U prosjeku sunce u Baranji sije 1.914 sati godišnje. Odstupanja su česta; u izrazito vlažnim godinama suma sunčanih sati se može spustiti ispod 1.600 sati, odnosno u suprotnom prelazi čak 2.200 sati.⁶

Otvorenost Baranje prema sjeveru utječe da vjetri najčešće pušu iz sjevernog kvadranta, a manje iz južnog kvadranta. Tijekom ljeta prevladavaju sjeverozapadni i sjeverni vjetrovi koji donose vlažne atlanske zračne mase, što se posebno odnosi na razdoblje kasnog proljeća i početkom ljeta.⁷ Na području Baranje jakih vjetrova (6 Beaufora) ima samo 3,6 dana tijekom godine. Najveću brzinu imaju sjeverni i sjeverozapadni vjetrovi.

Podaci o broju sunčanih sati i učestalosti vjetra u godini nisu bitni samo za poljoprivrednu proizvodnju nego i za mogućnosti korištenja obnovljivih izvora energije (sunčeva energija, energija vjetra i geotermalna energija).

1.1.2. KULTURNA I POVIJESNA BAŠTINA

Kultura određuje način i kvalitetu življenja u nekom društvu. Kulturna i povijesna baština daje i odražava identitet određenog područja. One su neobnovljiv i ograničen resurs koji zahtijeva očuvanje, skrb, vrednovanje i korištenje prema načelima održivosti.⁸ Na području Baranje nalaze se značajni zaštićeni sakralni i profani spomenici, arheološka nalazišta iz prapovijesnog, antičkog, ranosrednjovjekovnog i srednjovjekovnog razdoblja, te kulturna dobra lokalnog karaktera koja su značajna ne samo za održavanje kluturnog identiteta područja nego se mogu aktivirati u gospodarske svrhe kao značajni turistički objekti.

Kulturnu i povijesnu baštinu Baranje potrebno je ponovno vrednovati i učiniti marketinške napore da ona bude prepoznata kao tradicijska vrijednost ovog područja koja oblikuje njegov identitet.

Kulturne aktivnosti mogu se pratiti kroz glazbu, glazbeno-scensku i plesnu umjetnost, dramsku umjetnost, audio-vizualne djelatnosti, nakladništvo, knjižničarsku djelatnost, arhivu, muzejsko-galerijsku likovnu i druge aktivnosti. Područje Baranje ima relativno dobro razvijenu kulturnu infrastrukturu u kojoj se mogu održavati društvene i kulturne aktivnosti. Većini domova kulture nedostaju stalni sadržaji, a neke domove kulture je potrebno renovirati.

Najznačajnije kulturno-turističke manifestacije na području Baranje prikazane su u tablici.

---

⁶ Navedeno prema Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.14

⁷ Tri stoljeća Belja, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Osijek, 1986, str.17

⁸ Startegija očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.

Tablica: Kulturne manifestacije

R/b	Jedinica lokalne samoprave	Opis
1.	Grad Beli Manastir	Pokladni karneval, Jesen u Baranji
2.	Općina Bilje	Kakas utes-Vardarac, Dan Dvorca Eugena Savojskog, Dječja smotra folkloru Bilje, Međunarodna smotra folkloru Vardarac, Dani Općine Bilje, Međunarodni etno susreti Bilje, Ribarski dani Kopačevo, Dan sela i festival paprike Lug, Sarmijada u Lugu,
3.	Općina Čeminac	RIBA fest Grabovac
4.	Općina Darda	Dani Općine Darda, Likovna kolonija "Petar Dobrović", Romski bal, Manifestacija "Jesen na mom pragu"
5.	Općina Draž	Baranjski bećarac, Baranjska umjetnička kolonija-BUK, Berbene svečanosti u Batini-međunarodna manifestacija, Pudarina, Buše, Vinceška, Marijanasko pjevanje, Veslačka "Regata mira", Motosusreti u Batini
6.	Općina Jagodnjak	Kulinijada,
7.	Općina Kn. Vinogradi	Baranja fest, Čvarak fest, Vinski maraton,
8.	Općina Petlovac	Petaračke buše i Petlovački fašnik, Likovna kolonija, Ples oko svibanjskog drveta, Amber bal
9.	Općina Popovac	Svibanjski dani višanja, Proslava dana Velik Gospe Marije Lurdske, Čijanje perja u Branjini, Štruklijada, Međunarodna suradnja sa ženama iz Norveške, Slet planinara,

IZVOR PODATAKA: TZ Baranje, TZ Bilje, JLS

1.1.3. PRIRODNA BAŠTINA – NATURA 2000.

Zahvaljujući velikom bogatstvu i raznolikosti divljih vrsta, te posebno velikom broju biljnih vrsta, Hrvatska je jedna od triju europskih zemalja s najvećom biljnom raznolikošću na području Europe. U trenutku pristupa Europskoj uniji, Republika Hrvatska imat će obvezu provedbe

Direktive o pticama, te Direktive o staništima na svom teritoriju.⁹ Kao i druge članice EU, Hrvatska će za ekološku mrežu NATURA 2000 trebati predložiti područja važna za očuvanje više od 250 vrsta i 70 stanišnih tipova. Veliki broj lokaliteta i površina koje prekrivaju ova područja pokazuju na iznimno bogatstvo biološke raznolikosti Hrvatske, te na značajan doprinos ekološkoj mreži Europske unije.¹⁰

Područje Baranje nalazi u prijedlogu NATURA 2000 kao važno područje u Republici Hrvatskoj za očuvanje ugroženih europskih vrsta i staništa zahvaljujući prije svega području Kopačkog rita i rijeke Dunav.

Kopački rit je poplavno područje nastalo djelovanjem dviju velikih rijeka, Dunava i Drave. Područje Parka prirode nalazi se na najnižem dijelu Baranje, gdje se nadmorske visine terena kreću od 78 m (dno Kopačkog jezera) do 86 m. Cijelo poplavno područje poprima izgled delte, a jedinstveno je da rijeka Dunav u svom srednjem toku, uz pomoć rijeke Drave, stvara tzv. unutrašnju deltu. Takav fenomen kod drugih Europskih rijeka u ovakvom obliku nije poznat te daje ovom području svjetski značaj. Zbog iznimne prirodne vrijednosti Kopački rit je 1993. godine uvršten na listu područja zaštićenih Konvencijom o vlažnim područjima od međunarodnog značaja.¹¹

Na području Kopačkog rita prebivaju 54 vrste ptica, a prema posljednjem podacima tijekom brojanja 2012.godine prebrojano je 28.550 ptičjih jedinki.¹²

Pored ptica, na području Kopačkog rita prebiva oko 260 vrsta biljaka među kojima su i mnoge rijetke vrste, koje rastu samo na nekoliko mjesta u Republici Hrvatskoj. Takve su šarena perunika i sibirski perunika, te bijeli lopoč koji pripada u skupinu najljepših biljaka u Kopačkom ritu.

Bogatstvo faune Kopačkog rita vidljivo je po tome što na području rita prebiva veliki broj mekušaca, insekata, 44 vrste slatkovodnih riba od kojih su 39 vrsta autohtone vrste, 11 vrsta vodozemaca od ukupno 20 vrsta vodozemaca registriranih u RH i 10 vrsta gmazova. Među 54 vrste sisavaca svakako se izdvaja „Baranjski jelen“ koji je zbog svojih kvaliteta prenesen na područje Australije i Novog Zelanda.¹³ Zbog svih svojih posebnosti Kopački rit je prepoznat kao turistički magnet za područje Baranje.

Postojanje zaštićenih područja Natura 2000 predstavlja veliku prednost jer pruža mogućnost očuvanja ugroženih vrsta flore i faune i zadržavanje biološke raznolikosti, ali je istodobno i slabost jer se u zaštićenim područjima propisuju visoki standardi zaštite okoliša i istodobno se zakonski ograničavaju mogućnosti izgradnje kako bi se zadržala izvorna biološka baština.

---

⁹ Veliki dio odredbi ovih direktiva već je ugrađen u Zakon o zaštiti prirode (NN 70/2005).

¹⁰ www.natura2000.hr

¹¹ www.kopacki-rit.com/zastita.html

¹² www.kopacki-rit.com/docs/prebojavanje_2012.pdf

¹³ Više o svemu vidjeti na www.kopacki-rit.com/florafauna.html

1.1.5. STANJE DRUŠTVENE I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

Stanje društvene i komunalne infrastrukture na području LAG Baranje je zadovoljavajuće, pogotovo kada se gleda s gledišta prometne povezanosti. Zahvaljujući činjenici da se naslanja na grad Osijek područje Baranje je prometno dobro povezano s važnim prometnim pravcima na regionalnoj, državnoj i međunarodnoj razini. To se prije svega odnosi na cestovni promet u okviru kojeg su zastupljene sve kategorije cestovnog prometa: autocesta koridor Vc od Budimpešte do Ploča, državne ceste D-7 koja spaja granični prijelaz Duboševica s gradom Osijekom i prolazi središtem Baranje u smjeru sjever jug, državna cesta D-517 koja se proteže u smjeru istok-zapad i spaja Beli Manastir s gradom Belišćem i s „Podravskom magistralom“, te državna cesta D-12 koja spaja državnu cestu D-7 od Karanca s graničnim prijelazom Batina u smjeru zapad-istok.

Kroz područje Baranje prolazi magistralna pomoćna željeznička pruga M-301 koja predstavlja međunarodni željeznički pravac Budimpešta-Osijek-Ploče.

Istočni dio područja Baranje naslanja se na rijeku Dunav, koja predstavlja plovni put prema srednjoj i istočnoj Europi pri čemu značaj dobiva riječna luka Batina koja je u izgradnji. Zapadni dio područja Baranje naslanja se na rijeku Dravu koja nije međunarodni plovni put, ali predstavlja značajan vodni potencijal za gospodarsko korištenje.

U neposrednoj blizini područja Baranje nalazi se zračna luka Osijek-Klisa referentnog koda 4 D i zračno pristanište Osijek-Čepin referentnog koda 2 C.

Područje Baranje dobro je premreženo energetsom infrastrukturom prije svega elektroenergetskom mrežom. U pogledu plinifikacije dio plinifikacijske mreže u Baranji je izgrađen, a dio je pred izgradnjom. Plinifikacija je provedena u Gradu Belom Manastiru, općinama Darda i Kn.Vinogradi.

Na području Baranje postoje područja u kojima nije provedena vodovodna mreža, kanalizacija i plinifikacija što su prioritete koje je potrebno riješiti u budućem razdoblju. Osim dijelova Općine Petlovac na području cijele Baranje omogućen je pristup širokopojasnom internetu. Stanje komunalne infrastrukture na području koje pokriva LAG Baranja je zadovoljavajuće ali je potrebno poduzeti aktivnosti da se u naseljima koja nemaju izgrađenu potrebnu komunalnu infrastrukturu ista omogući.

Stanje zdravstvene zaštite na području Baranje je zadovoljavajuće. Na području Baranje u svim jedinicama lokalne samouprave postoje izgrađeni domovi zdravlja i ambulante koje mogu zadovoljiti potrebe stanovnika Baranje. Problem je manjak mladih liječnika koji se sve teže odlučuju za rad na području Baranje.

Na području Baranje postoji „Dom za starije i nemoćne osobe“ u Belom Manastiru kapaciteta 186 osoba u državnom vlasništvu i privatni Dom za starije osobe „Baranjske sunce“ u Belom Manastiru, te privatni Dom za starije osobe u Dardi. Svojim kapacitetima ova tri doma ne zadovoljavaju potrebe potencijalnih korisnika i potrebno je povećati raspoložive kapacitete za smještaj i brigu o starijim osobama na području Baranje.

Na području Grada Belog Manastira postoji napuštena vojarna u vlasništvu države s dobrim objektima i potrebnom komunalnom infrastrukturom, koja bi se uz odgovarajuće rekonstrukcije mogla pretvoriti u poduzetnički inkubator ili dom za brigu o starijim i nemoćnim osobama. Na području naselja Kneževo postoje vrijedne nekretnine koje su u vlasništvu Belje d.d., a nisu stavljene u funkciju.

1.2. Gospodarske značajke područja

Najznačajniji prirodni potencijal područja Baranje jesu poljoprivredno zemljište (oranice, vinogradi i voćnjaci, livade i pašnjaci, močvare i trstici), šume i vodni resursi. Zbog visokog učešće oraničnih površina u ukupnoj strukturi površina jedinica lokalne samouprave, na prostoru Baranje ratarstvo je dominantna poljoprivredna djelatnost, uz koje se sve više razvija sektor vinogradarstva i voćarstva.

Gospodarstvo Baranje oduvijek je usko vezano za PIK Belje. Postoji sintagma da „Baranje=Belje“ jer je sudbina Baranje kroz povijest uvijek bila određena stanjem na Belju. Pod utjecajem Belja razvile su se ostale djelatnosti, prometni sustav, te sustav naselja. Belje je osnovano 1697. godine i bilježi više od 300 godina neprekinutog postojanja. Naime, 24. prosinca 1697. godine car Leopold darovao je, po oslobođenju Baranje od Turaka, posjed princu Eugenu Savojskom koji ga je onda organizirao kao beljsko vlastelinstvo. Na području Baranje su se nove plodne površine dobivale krčenjem šuma, isušivanjem močvara i zaštitom od poplavnih voda. Beljski je posjed, osobito gospodarski, uznapredovao početkom 19. stoljeća. Tada počinje intenzivno isušivanje močvara, kopanje kanala, naseljavanje novih područja i stvaranje gospodarskih organizacijskih jedinica. Od tog je vremena pa do 1918. godine Beljski posjed među najnaprednijima u srednjoj Europi. U drugoj polovici 19. stoljeća nastaju nove gospodarske jedinice, a primarna proizvodnja preko industrijskih postrojenja prelazi u finalnu.

Do izbijanja agresije na Republiku Hrvatsku 1991. godine Belje je činilo 70% teritorijalnog prostora i gospodarskog potencijala Baranje jer je obrađivalo oko 35.000 ha oraničnih površina i zapošljavalo u ratarstvu i industrijskim pogonima 7.131 radnika. Tijekom ratnih zbivanja Baranja i Belje bili su zapušteni. Zapuštena su polja, obustavljeni mnogi industrijski pogoni, uništen je stočni fond, devastirane kuće. Belje je cijelo vrijeme Domovinskog rata djelovalo u progonstvu sa svojim privremenim sjedištem u Osijeku, s preko 3.500 radnika, ali sa samo 0,4 % spašene imovine, a imovina ostala u Baranji bila je prepuštena uništavanju i propadanju.

Završetkom ratnih zbivanja obnova Belja i područja Baranje provodila se sporo i teško zbog nedostatka potrebnih financijskih sredstava, tako da cijelo područje Baranje pripada skupini područja s težim uvjetima gospodarenja. Tijekom 2005. godine Belje je privatizirano i više nije državno dobro. Ulaskom koncerna Agrokor u Belje u travnju 2005. godine prošireno je područje djelovanja.

1.2.1. STRUKTURA PREMA AKTIVNOSTI

Opća aktivnost gospodarstva na području Baranje ispod prosjeka Republike Hrvatske. U razdoblju od 1991. godine opća stopa aktivnosti gospodarstva povećala se za 5,8 %, ali se apsolutni broj radno aktivnog stanovništva u Baranji smanjio za 1.621 osobu. Ovo pokazuje negativan trend koji se odražava na svakodnevni život stanovnika Baranje.

Glavne gospodarske djelatnosti na području Baranje podijeljene su u sljedeće sektore:

1. poljoprivreda
2. industrija
3. pružanje usluga
4. kontinentalni i ruralni turizam

Poljoprivreda

Najznačajniji prirodni potencijal Baranje je kvalitetno, nezagađeno poljoprivredno zemljište i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji. Na području Baranje obrađuje se oko 55.000 ha poljoprivrednog zemljišta. Od toga oko 20.000 ha ili više od jedne trećine obrađuje poduzeće Belje, a značajne poljoprivredne površine obrađuje poduzeće Fermopromet d.o.o. Majške Međe.

Na područjima jedinica lokalne samouprave postoje poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja trenutno obrađuju od 300-1.000 ha oraničnih površina i pripadaju skupini malih i srednjih poduzetnika. Ovi poduzetnici koriste svu suvremenu poljoprivrednu mehanizaciju koja je njihovo privatno vlasništvo.

Na području Baranje djeluje 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koji pripadaju skupini obiteljskih poduzetničkih poduhvata čija je osnovna djelatnost poljoprivredna proizvodnja a obrađuju u prosjeku od 5-10 ha oraničnih površina.

Od 1990. godine na području Baranje primjetan je trend smanjenja broja poljoprivrednika jer je uglavnom riječ o starijim osobama koje ne žele prodati poljoprivredno zemljište, a ne posjeduju suvremenu mehanizaciju za njegovu obradu i najčešće zemljište daju u zakup.

Pored toga, u posljednjih 20 godine primjetan je trend da se poljoprivrednici sve više odlučuju za čistu ratarsku proizvodnju, dok se smanjuje broj ljudi koji se odlučuje na stočarstvo.

Industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja se području Baranje, pretežito se nalazi u vlasništvu Belje d.d. Popis značajnijih industrijskih pogona Belje d.d. i ostalih pravnih osoba po jedinicama lokalne samouprave prikazan je u tablici.

Tablica: Industrijska proizvodnja na području LAG Baranja

R/b	Jedinica lokalne samoprave	Belje d.d.	Ostali	Napomena
1.	Grad Beli Manastir	Tvornica mliječnih proizvoda, "Baranjka"-pogon za mesne prerađevine, Mlin i silosi,	Starco d.o.o. Manastir d.o.o. Eko.vrelo d.o.o Eco-cortec d.o.o. Vojtek d.o.o. Matica-modicus d.o.o	
2.	Općina Bilje			
3.	Općina Čeminac		Baretid d.o.o.	
4.	Općina Darda	Tvornica stočne hrane	Prerada drveta, Eko-gradnja	
5.	Općina Draž		Masterplast	
6.	Općina Jagodnjak		PZ Naše selo	
7.	Općina Kn. Vinogradi	Vinarija "Beljski podrumi"	Bor-plastika d.o.o.	
8.	Općina Petlovac			
9.	Općina Popovac		Tvornica opreme i strojeva Kneževo d.o.o.	

IZVOR: JLS

Podaci iz tablice pokazuju da je industrijska proizvodnja u Baranji skoncentrirana na područje grada Belog Manastira, Darde, Kn. Vinograda i Popovca. U općinama Bilje, Draž, Jagodnjak i Petlovac nema značajnijih industrijskih pogona i to su pretežito poljoprivredna područja.

Pružanje usluga

Na području Baranje pored Belja d.d. nema značajnijih pružatelja usluga u gospodarstvu. Vžno je pak spomenuti tri poduzeća koja djeluju u sastavu Belja d.d. i to Remont u Belom Manastiru, Belejtrans u Dardi te Vinski podrum u Kneževim Vinogradima, koji ujedno predstavlja i značajan turistički potencijal. Od ostalih pružatelja usluga dvije su Stanice za tehnički pregled vozila u Belom Manastiru i Dardi.

Turizam

Na području Baranje primjetan je trend povećanja broja osoba i pravnih osoba koje se odlučuju na pružanje usluga u turizmu. Pružanjem turističkih usluga ističu se Javna ustanova park prirode „Kopački rit“ koja čini okosnicu turizma u Baranji. Naslonjeni na Javnu ustanovu Kopački rit u naselju Bilje podignuto je više smještajnih kapaciteta koji se bave uslugama kontinentalnog i ruralnog turizma. U općini Kneževi Vinogradi po pitanju pružanja turističkih usluga svojom prepoznatljivošću ističe se etno selo Karanac i vinske

ceste u Zmajevcu i Suzi. U ostalim jedinicama lokalne samouprave javljaju se početni oblici pružanja usluga u ruralnom turizmu.

Osobito značajan iskorak u pružanju turističkih usluga u posljednje vrijeme napravilo je Belje d.d. izgradnjom vinske ceste dugačke 12 km kroz vinograde s južne strane Banske kose, te rekonstrukcijom turističkih objekata Kormoran u Općini Bilje i vinskog podruma u Kneževim Vinogradima. Na području Baranje djeluju tri turističke zajednice i to: Turistička zajednica Baranje koja pokriva turističku ponudu grada Belog Manastira, općina Kn. Vinogradi, Darda, Čeminac, Petlovac i Popovac, te Turistička zajednice Bilje i Turistička zajednica Draž. Turistička infrastruktura na području Baranje nije dovoljno razvijena. Na području Baranje postoje izgrađene biciklističke staze u općini Bilje i u Općini Kneževi Vinogradi. Nedostaju biciklističke staze koje povezuju Baranju sa susjednim državama – Mađarskom i Srbijom. Vinske ceste izgrađene su u Općini Kneževi Vinogradi i gradu Belom Manastiru. Potrebno je izgraditi vinske ceste u Općinama Draž i Popovac.

Na području Baranje postoji nekoliko lovišta u vlasništvu Hrvatskih šuma, te privatnih lovišta koja su dana u koncesiju fizičkim i pravnim osobama. U svakoj jedinici lokalne samouprave djeluju i lovačka društva čije je osnovna zadaća briga o životinjskom svijetu na područjima izvan lovišta u vlasništvu hrvatskih šuma.

Ribolovni turizam na području Baranje je slabo razvijen u odnosu na mogućnosti i vodne resurse kojima raspolaže Baranja. Sportski i zdravstveni turizam nisu razvijeni i na ovom području javlja se veliki prostor za proširenje ponude.

Za razvoj kontinentalnog i destinacijskog turizma neophodno je uložiti dodatne napore na osnivanju partnerstva, standardizaciji ponude, zajedničkom nastupu na tržištu, te marketingu i drugim aktivnosti koje će dovesti do prepoznatljivosti Baranje kao turističke destinacije.

1.2.2. STANJE GOSPODARSTVA

Uvid u indeks razvijenosti pokazuje da područje Baranje u društveno-gospodarskom smislu zaostaje i sporije se razvija u odnosu na prosjek RH. Analiza kretanja stanovništva pokazuje na probleme s kretanjem stanovništva, njegovom dobnom strukturom, aktivnošću i obrazovnom razinom. Stanovništvo Baranje je glavni razvojni resurs, ali je ono istodobno i izvor brige u razvoju gospodarstva jer je za njega u svijetu naglim promjena potrebno osigurati nova radna mjesta koja donose višu stopu dodane vrijednosti, a to je moguće samo u poduzetnički dinamičnom okruženju koje osigurava održivu ekonomsku budućnost.

Analize koje slijede utemeljene su prvenstveno na podacima Financijske agencije- FINA o tzv. živim poduzećima, tj. aktivnim pravnim osobama.

Tablica: Struktura gospodarskih subjekata prema pravnom status-30.09.2012.

R/ b	Jedinica lokalne samoprave	OPG	Obrt	Trgovačko društvo	UKUPNO
1.	Grad Beli Manastir	309	133	121	563
2.	Općina Bilje	291	73	62	426
3.	Općina Čeminac	209	30	24	263
4.	Općina Darda	296	74	68	438
5.	Općina Draž	313	29	29	371
6.	Općina Jagodnjak	309	11	12	332
7.	Općina Kn. Vinogradi	393	72	46	511
8.	Općina Petlovac	225	23	10	258
9.	Općina Popovac	144	13	7	164
UKUPNO:		2.489	458	379	3.326

IZVOR PODATAKA: FINA, APPRRR, Hrvatska obrtnička komora

Podaci iz tablice pokazuju da je na području Baranje 30.09.2012. godine poslovalo 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 458 obrta i 379 aktivnih trgovačkih društava.

Na području Baranje kriterij velikih subjekata zadovoljava jedino Belje d.d. koje je 30.09.2012. godine zapošljavalo 1.798 zaposlenika. U posljednjih 5-6 godina, nakon ulaska Belja u sustav koncerna Agrokora, ovo poduzeće je intenzivno povećavalo svoju dugotrajnu imovinu ulaganjima u izgradnju i rekonstrukciju farmi za tov svinja, farmi za muzne krave i farmi za tov junadi, te ulaganje u rekonstrukciju proizvodnih pogona Tvornice mliječnih proizvoda u Belom Manastiru, Pogona za preradu suhomesnatih proizvoda "Baranjka" u Belom Manastiru, Mlina i silosa za žitarice u Belom Manastiru, Pogona Remonta u Belom Manastiru, Tvornicu stočne hrane u Dardi i izgradnju nove vinarije u općini Kn. Vinogradi. Unatoč tome, Belje je zbog posljedica svjetske ekonomske i financijske krize tijekom 2011. godine smanjilo broj zaposlenih osoba.

Najveći broj srednjih poduzetnika nalazi se na području Grada Belog Manastira. To su poduzeća: Starco d.o.o. koje zapošljava 107 zaposlenika, Manastir-Teks d.o.o. (87 zaposlenika), Baranjski vodovod d.o.o. (56 zaposlenika) i Progres d.d. (83 zaposlenika) nad kojim je u međuvremenu pokrenut stečajni postupak.

Na području Općine Darda registrirana su dva trgovačka društva srednje veličine: Eko gradnja d.o.o. (123 zaposlena) i Prerada drveta (67 zaposlenih). Na području Općine Kneževi Vinogradi posluje poduzeće Baranjski voćnjaci d.o.o. koje zapošljava 88 zaposlenika i gradi u poslovnoj zoni hladnjaču za voće. Na području Općine Petlovac djeluje poduzeće Fermopromet d.o.o. Novi Bezdan koje je 30.09.2012. godine zapošljavalo 58 zaposlenika.

Najveći broj poduzetnika u Baranji ipak pripada u kategoriju malih poduzetnika koji su 30.09.2012. godine zapošljavali 2.280 zaposlenika. Riječ je 370 poduzeća koja u prosjeku zapošljavaju 6,1 osobu i nemaju dovoljno vlastitog kapitala, a bave se uglavnom pružanjem usluga, poljoprivredom i manjim dijelom proizvodnjom izvan sektora poljoprivrede.

Trgovačka društva na području Baranje 30.09.2012. godine zapošljavala su ukupno 4.640 zaposlenika što čini 11,8 posto ukupnog broja stanovnika. To je izrazito mali broj zaposlenih osoba u realnom sektoru.

Aktivnim mjerama potrebno je osnažiti poduzetništvo na području Baranje da se poveća broj poduzetnika koji će se orijentirati na proizvode i usluge izvan sektora poljoprivrede kako bi se diverzificirala ponuda.

1.2.3. TRŽIŠTE RADNE SNAGE

Znanstvena istraživanja utvrdila su da funkcija rada nije ravnomjerno raspoređena u Baranji i da je tržište rada oslabljeno.¹⁴ Funkcija rada jače je koncentrirana u gradu Belom Manastiru i općinskim središtima, zbog lokacijskih prednosti, prometne dostupnosti i općinskog monocentrizma. Gotovo trećina radnih mjesta je u Gradu Belom Manastiru kao administrativnom središtu mikroregije.

Ruralne općine karakterizira mala ponuda radnih mjesta. Zbog jače funkcije rada, naselja s izrazitijim urbanim obilježjima imigracijom vitalnijeg stanovništva (radnog kontingenta) bilježe ekspanziju. Belje je distribucijom svojih poslovnih jedinica pridonijelo razvoju centralne mreže naselja. Međutim, uvođenjem u radne procese sve snažnije poljoprivredne mehanizacije i industrijske tehnike, potreba Belja za radnom snagom se kontinuirano smanjuje, a to se negativno održava na stopu zaposlenosti.

Model manjih i srednjih postrojenja pridonio bi održivom gospodarskom razvoju, dinamičnosti gospodarstva i zapošljavanju lokalnog stanovništva. Beli Manastir i Darda su vodeći centri rada u Baranji. Posljedica je to njihovog položaja, urbanog karaktera, industrijalizacije te koncentracije tercijarnih i kvartarnih djelatnosti. Funkcija rada osnovni je nositelj preobrazbe prostora. U novije vrijeme česta je gradnja poslovno-industrijskih zona i pogona na rubovima naselja (Beli Manastir, Darda, Čeminac, Kn. Vinogradi).

Značajan je i utjecaj Osijeka na brži razvoj funkcije rada baranjskih naselja koja su čvršće povezana s njime. Funkcionalnom preorijentacijom radnog stanovništva i nepovoljnom strukturom poljoprivredne djelatnosti, u ruralnim općinama dolazi do depopulacije. Općina Petlovac bilježi najmanji broj radnih mjesta. Općina je geografski smještena vrlo blizu Belog Manastira i većina stanovništva poslovno gravitira Gradu Belom Manastiru.

Nezaposlenost je veliki problem koji generira brojne ekonomske, psihološke i društvene troškove koji imaju nepovoljan dugoročni karakter. Ekonomski troškovi vežu se uz smanjenje efikasnosti stanovništva na određenom području, gubicima dohotka i nepovoljno se odražavaju na proračune jedinica lokalne samouprave. Psihološki troškovi odnose se primarno na nezaposlene osobe i njihove obitelji. Društveni troškovi nezaposlenosti posljedica su ekonomskih i psiholoških troškova. Ti troškovi su se ispoljavaju kroz povećanje izloženosti siromaštvu zajednice, povećanju nasilja i kriminala u

---

¹⁴ Žutinić, Đ; Kovačić D: Percepcija kvalitete življenja i namjere o odlasku iz ruralnih sredina, Sociološka istraživanja br. 105-106, Zagreb, 2008, str. 139

zajednici, te dovode do percepcije javne nesigurnosti, emigracijskih procesa i sličnih dugotrajno nepovoljnih trendova u zajednici. Stanje nezaposlenosti na području Baranje na dan 30.09.2012. godine prikazano je u tablicama.

Tablica: Stanje nezaposlenosti-30.09.2012.

R/b	Opis	30.09.2012.	30.09.2011.	Indeks
1.	Nezaposlene osobe	6.269	5.553	113,0
2.	Prvi puta traže zaposlenje	1.071	989	108,3
3.	Novoprijavljeni	666	1.035	64,3
4.	Zaposleni s evidencije	163	336	48,5
5.	Brisani iz evidencije	126	158	76,7
6.	Prijavljene potrebe za radnicima	320	268	119,4
7.	Realizirane potrebe za radnicima	140	506	27,7

IZVOR PODATAKA: HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE, BILTEN, BR. 10/XXI

Među nezaposlenim prevladavaju žene (54 %), te osobe s nižim kvalifikacijama obrazovanja, a među njima mlade osobe do 30 godine života i osobe starije od 50 godina života što je poseban problem jer se takve osobe prati dugotrajna nezaposlenost i teško se uključuju u tržište rada.

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

Na području Baranje, prema popisu iz 2011. godine, živi 39.261 stanovnik na površini od 1.149 km². Prosječna gustoća stanovništva na području Baranje je 34 stanovnika/km i po tome područje Baranje pripada u izrazito ruralna područja.

Najveći broj stanovnika na području Baranje živi u gradu Beli Manastir (10.068), koji ima i najveću gustoću naseljenosti (160 stanovnika na km²). Najmanji broj stanovnika ima općina Jagodnjak (2.023 stanovnika), dok je najmanja gustoća naseljenosti u općinama Kneževi Vinogradi (18), Draž (19) te Bilje i Jagodnjak (20). Područje Baranje je multikulturano područje na kojem prema posljednjem popisu stanovništva živi najviše Hrvata (58,7%), Srba (19,1%), Mađara (14,6 %) i drugih (7,7%) što se može vidjeti iz tablica u prilogu ove strategije.

1.3.1. OBRAZOVNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Jedna od ključnih čimbenika za uspješnost društveno-ekonomskog razvoja određenog područja jeste odgovarajuće obrazovana radna snaga koja je spremna na cjeloživotno učenje. Obrazovna struktura stanovništva kritičan je čimbenik u stvaranju i održavanju dinamičkog poduzetničkog okruženja i ključni element u izgradnji lokalne konkurentnosti.

Ako pratimo promjene u obrzovnoj strukturi stanovništva u deset godina prije i nakon rata (1991. do 2001. godine) zamjetan je porast indeksa osoba koje imaju završenu visoku stručnu spremu s 2,3 na 3,8, a značajno se smanjio indeks osoba koje nemaju završenu osnovnu školu.

Na području Baranje je tradicionalno pristutna pojava odlaska visoko stručnih osoba zbog blizine i privlačnosti makroregionalnog središta Osijeka, a dodatno je potaknut vanjskim faktorima, ratom i okupacijom.¹⁵ U skladu sa svojim urbanim karakteristikama, Grad Beli Manastir ima najpovoljniju obrazovnu strukturu (6,8% visokoobrazovanih, 3,4% nepismenih). Ruralne općine imaju nepovoljniju obrazovnu strukturu. Postoje razlike na razini ruralnih općina u stupnju obrazovanja. Najnepovoljniju strukturu ima općina Jagodnjak, s najvišim udjelom nepismenih (8,1%). Općine Bilje ima najpovoljniju obrazovnu strukturu među općinama na području Baranje.

Razlike na razini jedinica lokalne samouprave posljedica su povijesnih okolnosti i tradicionalnih obilježja skupina doseljenog stanovništva. Udjeli stanovništva sa završenom osnovnom i srednjom školom su visoki, što je posljedica funkcionalne usmjerenosti stanovništva na primarne djelatnosti zbog agrarnosti ovog područja.

1.3.2. STANJE ŠKOLSTVA I KULTURE

Za stvaranje obrazovane radne snage potrebno je osigurati odgovarajuću strukturu školstva. To je osobito značajno u suvremenih uvjetima rada kada se traži sve veći broj zaposlenika s određenim specijalizacijama i kada se u radne procese uključuje sve veći broj žena. Uključivanje većeg broja žena u radne procese traži i mogućnost smještaja djece u dječje vrtiće. Analiza pokazuje kako nedostaju dječji vrtići u naseljima s većim brojem stanovnika kao što su grad Beli Manastir, Bilje i Darda, dok u naseljima s manjim brojem stanovnika postoje dječji vrtići koji nisu dovoljno iskorišteni.

Na području Baranje dobro je razvijena mreža osnovnoškolskih ustanova. Problem je što nekoliko osnovnih škola na području Baranje nema zatvorenu sportsku dvoranu za odvijanje nastave tjelesnog odgoja u razdobljima hladnijeg vremena, neke područne škole nemaju izgrađene vanjske sportske terene uz školu.

Na području Baranje, u gradu Belom Manastiru djeluju tri srednje škole. To su Gimnazija Beli Manastir koju pohađa 150 učenika, Prva srednja škola koju pohađa 360 učenika i Druga srednja škola koju pohađa 490 učenika. To je ukupno 1.000 učenika jer se veći broj djece s područja Baranje, osobito s područja koja su bliža gradu Osijeku odlučuje za nastavak srednjoškolskog obrazovanja u Osijeku.

Na području Baranje nema visokoškolskih ustanova. Blizina grada Osijeka i dobra prometna povezanost područja Baranje s Osijekom pruža mogućnost mladim osobama da nastave svoje obrazovanje na visokoškolskim ustanovama u Osijeku (Poljoprivredni fakultet, Prehrambeno-tehnološki fakultet, Elektrotehnički fakultet, Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Filozofski fakultet), te u drugim gradovima Republike Hrvatske.

Na području Baranje nema obrazovnih institucija koje omogućuju dodatno školovanje i školovanje za prekvalifikaciju, te školovanje starijih osoba.

---

¹⁵ Šašlin, P: Demografski razvoj Baranje, Hrvatski geografski glasnici, br. 67, Zagreb, 2005, str. 74

1.3.3. PODRUČJA S TEŽIM UVJETIMA GOSPODARENJA

Jedno od specifičnosti prostora LAG Baranja je to što cijelo područje ima status područja od posebne državne skrbi (PDS) i to I kategorije. Takvim područjem odredio ih je Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 26/03-pročišćeni tekst).

Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 26/03) predviđa mjere za ubrzanje gospodarskog razvoja i olakšice za stanovnike na tim područjima kako bi se potaknulo naseljavanje tih područja. Mjere nisu dostatne da se riješe svi problemi koji se javljaju na tim područjima te PDS i dalje zaostaju za prosjekom RH. Posebni režim povlastica i olakšica koji vrijede na područjima od posebne državne skrbi vrijedit će samo do ulaska RH među članice EU, a područje od posebne državne skrbi bit će zamijenjena u potpomognuta područja s težim uvjetima gospodarenja. Potpomognuta područja definiraju se na razini jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave. Prema Zakonu o regionalnom razvoju (NN 153/09), potpomognuta područja obuhvaćaju jedinice lokalne samouprave koja prema indeksu razvijenosti zaostaju za više od 25 % za nacionalnim prosjekom.

Najniži indeks razvijenosti na području Baranje ima Općina Jagodnjak koja je razvrstana u I kategoriju potpomognutih područja, dok Grad Beli Manastir i Općina Bilje imaju indeksa razvijenosti veći od 75 % prosjeka RH i razvrstani su u III kategoriju i ne pripadaju skupini potpomognutih područja. Općine Čeminac, Darda, Draž, Kn. Vinogradi, Petlovac, Popovac razvrstane su u II kategoriju.

2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA

2.1. Postojeće snage i slabosti

Pri izradi strategije i određivanju razvojnih mogućnosti Baranje korištena je metoda SWOT analize prema sektorima, sudjelovanjem ključnih dionika lokalnog razvoja. Na temelju 4 sektorske analize (civilno društvo, gospodarstvo, poljoprivreda, turizam) stvorena je jedinstvena, temeljna SWOT analiza područja LAG-a Baranja.

Snage	Slabosti
GOSPODARSTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Prirodni resursi (zemljište, šume, vode) - Povoljni klimatski uvjeti (sunce, vjetar, geotermalni izvori za korištenje obnovljivih izvora energije) - Povoljan geostrateški položaj i dobra prometna povezanost sa susjednim zemljama - Dobra prometna povezanost i infrastruktura na lokalnoj razini - Iskustvo i tradicija u gospodarstvu (posebice Belje d.d.) - Tradicija u poljoprivredi kao sirovinaska osnova za prerađivačku industrijsku - Obrazovani mladi ljudi i raspoloživi ljudski resursi - Dobra suradnja s institucijama na lokalnoj razini - Postojanje poduzetničke infrastrukture, poduzetničkih zona - Zastupljenost nacionalnih manjina kao poveznica sa gospodarstvima susjednih zemalja - Prepoznatljivost Baranje kao regije 	<ul style="list-style-type: none"> - Prevelika orjentiranost na poljoprivredu - Nedostatak poduzetničkog duha i međusobna nepovezanost poduzetnika - Tromost u prihvaćanju promjena i inovacija - Zastarjela tehnologija malog i srednjeg gospodarstva - Nedostatak proizvodnih i prerađivačkih kapaciteta - Nedostatak ljudi s razvijenim managerskim i marketinškim vještinama - Nezadovoljavajuća obavezna i kvalifikacijska struktura radne snage - Nedostatak potrebnih institucija za prekvalifikaciju radne snage - Nepostojanje klastera - Mali broj brendiranih proizvoda - Odumiranje malih proizvođača - Teži pristup financijskim institucijama – odlazak banaka iz Baranje - Niska kapitaliziranost gospodarstvenika - Nedovoljno poticajne mjere za razvoj gospodarstva - Nedovoljna iskorištenost poduzetničkih zona
POLJOPRIVREDA	
<ul style="list-style-type: none"> - Visokokvalitetno, zdravo i nezagađeno zemljište - Raspoloživi vodni resursi - Povoljni pedološki i klimatski uvjeti za poljoprivrednu proizvodnju - Dobra prometna povezanost (cestovna, 	<ul style="list-style-type: none"> - Usitnjenost poljoprivrednih posjeda i nepovezanost između poljoprivrednika - Mala i srednja gospodarstva vode osobe starije dobi i niže razine obrazovanja - Tradicionalni pristup proizvodnji i prevelika orjentiranost na ratarsku

<p>željeznička, plovna, blizina zračne luke Osijek)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iskustvo i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji-Belje i privatni sektor - Postoji infrastruktura (zemljište, strojevi, gospodarski objekti) - Relativno dobro izgrađena kanalska mreža - Razvijene gotovo sve grane poljoprivrede (ratarstvo, stočarstvo, vočarstvo, vinogradarstvo, pčelarstvo) - Ekološka proizvodnja - Volja i entuzijizam za rad, te usvajanje novih znanja - Registracija poljoprivrednika u skladu sa propisima 	<p>proizvodnju</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak odgovarajućih skladišnih i preradbenih kapaciteta - Mehanizacija neprimjerena današnjim potrebama - nepostojanje strojnog prstena - Mala količina navodnjavanih površina - Visoko ulazni troškovi (inputi-rezultiraju negativne outpute) - Nedovoljno razvijeno tržište poljoprivrednih proizvoda - Nedostatak zadruga i vodećih udruga i zadruga, te kooperantskih odnosa - Mali broj legaliziranih kapaciteta i objekata - Nedostatak vlastitih obrtnih sredstava
TURIZAM	
<ul style="list-style-type: none"> - Multietičnot i raznovrsnost kulturnog nasljeđa (tradicija, jezik, kultura, običaji) - Prirodni resursi (zemlja,vode,šume,rijeke) - Prirodna bogatstva (Dunav, Kopački rit) - Tradicija u proizvodnji hrane, vina i drugih prehrambenih proizvoda - Lov i ribolov - Izgrađene vinske ceste - Bogata i prepoznatljiva gastro ponuda - Očuvanost autohtonih elemenata - Informatička pismenost, internet - Kulturno – turistički sadržaji - Postojeća infrastruktura za rekreacijski turizam (bazeni, jezera, staze i sl.) - Baranja prepoznata kao turistička regija - Sve veći broj registriranih OPG-ova u funkciji ruralnog turizma 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljno razvijena komunalna infrastruktura - Nedostatna komunikacija i suradnja među poslovnim subjektima - Nedovoljno diverzificirana turistička ponuda - Odlazak mlađe obrazovane populacije iz Baranje (starenje populacije/ nedostatak poduzetništva i inovacija) - Nedostatak kvalificirane radne snage - Nedovoljna razvijenost gospodarstva i slaba financijska moć poduzetnika - Nerazvijenost kontinentalnog turizma - Nedovoljna educiranost stanovništva za bavljenje turizmom, manjak iskustva i stručnosti (projekti) - Nedovoljna izbrendiranost regije - Nedovoljno poticaja i potpora - Nedostatak sustavne promidžbe
CIVILNO DRUŠTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Veliki broj aktivnih civilnih organizacija i jaka utemeljenost u malim lokalnim zajednicama - Široki krug djelovanja udruga i brzo reagiranje na probleme u zajednici - Udruge provode aktivnosti od značaja 	<ul style="list-style-type: none"> - Neujednačenost u razvoju i uključenosti mladih i građana u pojedinim lokalnom sredinama - Nedovoljna koordiniranost među udrugama, preklapanje u aktivnostima - Nedovoljno međusobno povjerenje i

<p>za marginalizirane skupine u društvu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koordinacije udruga i dobro razvijena mreža OCD u pojedinim sredinama - Dobra komunikacija i suradnja sa JLS u nekim sredinama - Iskustvo u pripremi i provedbi projekata prema EU standardima - Bogata kulturna baština- podloga za rad raznih kulturno umjetničkih društava - Razvijenost sportova i sportskih objekata- poticaj za razvoj udruga sportih i rekreativnih djelatnosti - Dobro razvijena mreža ustanova zdravstvene i socijalne skrbi 	<p>spremnost na suradnju i partnerstva</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak odgovarajuće podrške JLS u pojedinim sredinama - Nedovoljna uključenost javnosti - Nedovoljno znanja i vještina o financijskom i administrativnom upravljanju udrugama te PCM metodologije - Niski financijski kapaciteti civilnog sektora; - Nedovoljna orijentiranost udruga na financiranje iz EU projekata - Nedostatna infrastruktura za sportske i rekreativne aktivnosti
--	--

2.2. Prilike i prijetnje za razvoj LAG područja

Prilike za razvoj	Prijetnje razvoju
GOSPODARSTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Otvaranje granica i nova tržišta te lakše povezivanje s partnerima iz EU - Decentralizacija sredstava i razvoj ruralnih područja - Pristup EU fondovima - Obnovljivi izvori energije (sunce, vjetar, geotermalni izvori, biomasa) – potencijali za nove tehnologije - Usklađivanje sa zakonskim normama razvijenog EU tržišta i veća spremnost na usvajanje novih znanja i tehnologija - Osnivanje zadruga i clustera - Otvaranje preradbenih kapaciteta - Izgradnja informatičke i telekomunikacijske mreže - Stvaranje povoljne poduzetničke klime - Ekološka proizvodnja - Osnivanje poduzetničkih inkubatora - Stvaranje i pozicioniranje brenda „Baranja“ - Stvaranje održivih modela ekono-socijalnog poduzetništva 	<ul style="list-style-type: none"> - Visoka reguliranost EU zakonodavstva - Velika inozemna konkurencija - Zatvaranje velikih sustava u sebe bez izgradnje kooperativnih odnosa (Belje, JPPP Kopački rit) - Iskorištavanje Baranje kao sirovinske baze bez preradbenih kapaciteta - Visoka nelikvidnost u uvjetima otežanog poslovanja - Nefunkcioniranje institucija za poticanje i razvoj poduzetništva - Nefleksibilnost bankovnog sustava - Nemogućnost povlačenja sredstava iz EU fondova zbog nepripremljenosti projekata i osoblja - Nepovezanost obrazovnih institucija s potrebama gospodarstva - Odlazak mladih obrazovanih ljudi iz Baranje - Ovisnost gospodarstva o političkim odlukama

POLJOPRIVREDA	
<ul style="list-style-type: none"> - Otvoreno tržište - mogućnosti plasmana poljoprivrednih proizvoda na EU tržište - Usvajanje novih tehnologija i znanja - Eko proizvodnja i tradicionalne tržnice eko proizvoda na EU tržištu - Korištenje obnovljivih izvora energije - Navodnjavanje i bogatstvo vodom - Zdrav okoliš kao razvojni potencijal - Niše (proizvodnja tradicionalnog kulena, češnjak, paprika, slanina, čvarci) - Proizvodnja sadnog materijala (voće, povrće, cvijeće) - Povezivanje i zajednički nastup na tržištu - Osnivanje i organiziranje zadruga i klastera u poljoprivrednoj proizvodnji - Brendiranje poljoprivrednih proizvoda - Pristup EU Fondovima - LAG-kao okosnica ruralnog razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - Velika inozemna konkurencija - Monopol velikih proizvođača (Belje Fermopromet, Žito) - Visoka reguliranost normi i zakona u EU i nejasni propisi - Potreba prilagodbe u proizvodnjama i asortimanu proizvoda zahtjevima EU - Nepovoljni kriteriji za dodjelu zemlje malim poljoprivrednicima - Nepredvidivost plaćanja / nemogućnost naplate zbog opće nelikvidnosti - Nema jasne nacionalne strategije poljoprivrednog razvoja - Ograničeni zemljišni resursi raspoloživi malim gospodarstvima - Teža dostupnost povoljnih kreditnih linija za male poljoprivrednike - Nedovoljan nadzor nad repromaterijalom i zaštitnim sredstvima
TURIZAM	
<ul style="list-style-type: none"> - Ulazak u EU te pristup sredstvima EU - Izgradnja koridora 5C - Prekogranična suradnja - Luka na Dunavu (Batina) - Očuvanost eko sustava i ekološka proizvodnja - Pokretanje starih zanata, izrada i prodaja autohtonih proizvoda - Agroturizam - Zdravstveni turizam i cikloturizam - Dolazak stranih turističkih agencija - Lovišta, ribolov i riječni turizam - Jačanje kulture vina - Multinacionalnost, multikulturalnost - Jačanje religijske kulture - Očuvanje baštine, manifestacije - Arheološka nalazišta u Batini i drugim dijelovima Baranje - Neispričane baranjske priče - Internet marketing 	<ul style="list-style-type: none"> - Loša demografska slika, izumiranje i starenje stanovništva, iseljavanje i smanjeni natalitet, deruralizacija, - Inozemna konkurentnost i jeftinije susjedne zemlje (Vojvodina) - Loša prometna povezanost i izoliranost - Nestabilne klimatske promjene - Nedostatak dodatnih sadržaja - Nedovoljna brendiranost proizvoda i područja Baranje - Preveliki upliv politike u sve sfere gospodarstva (uključujući turizam) - Daljnje smanjenje kupovne moći, inflacija i osiromašenje stanovništva - Gospodarstveni kolaps - Nedostatak stručnih ljudi - Apatija stanovništva, posebno mladih - Prilagođavanje novim zakonima i propisima EU - Izumiranje starih zanata

<ul style="list-style-type: none"> - Tendencija povećanja smještajnog kapaciteta 	
CIVILNO DRUŠTVO	
<ul style="list-style-type: none"> - Partnerski odnosi sa JLS, institucijma i gospodarstvom - Ulazak u EU i međunarodni okvir djelovanja - Nove prilike u financiranju iz sredstava EU te prilagodba standardima EU - Reforma sustava socijalne skrbi i zakona o udrugama - Edukacija za upravljanje i vođenje projektnog ciklusa - Veća uključenost građana te prilike za pokretanje novih inicijativa i udruga - Suradnja sa srodnim udrugama u Hrvatskoj i izvan nje - Umrežavanje udruga unutar Baranje i šire regije - Korištenje prilika za studijska putovanja u svrhu razvoja vlastitih kapaciteta te poslovnog povezivanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatni financijski, kadrovski i materijalni kapaciteti OCD u privlačenju EU fondova - Sve manje dostupnog novca za sufinanciranje te nepostojanje financijskih instrumenata za predfinanciranje projekata - Ppropuštanje prilika za socijalno zapošljavanje - Visoka centraliziranost funkcija u sustavu socijalne skrbi - Nepovjerenje prema udrugama i nedovoljno poznavanje rada udruga - Politička nesigurnost, veliki utjecaj politike na rad civilnog sektora - Loša gospodarska situacija - Odlazak mladih i stručnih ljudi te slabljenje interesa za neke segmente društvenog života

3. RAZVOJNA VIZIJA

3.1. Razvojni ciljevi po osima ruralnog razvoja

Vizija kao osnova razvojne strategije temelji se na stavovima i promišljanju lokalnog stanovništva o budućnosti područja na kojem žive i žele živjeti.

Baranja kao prepoznatljiva mikroregija utemeljena na načelima održivog razvoja uz optimalno korištenje razvojnih potencijala i jačanje konkurentnosti gospodarstva, razvoj ljudskih potencijala i zadovoljenje javnih potreba.

Strateški ciljevi obuhvaćaju najznačajnije elemente budućeg ekonomskog i društvenog razvoja područja čija će realizacija osigurati prepoznatljivost područja, ekonomsku efikasnost i povećati kvalitetu života za sve stanovnike na području koje pokriva LAG Baranja.

Strateški ciljevi utemeljeni su na rezultatima analize dosadašnjih razvojnih postignuća i problema, analizi postojećeg stanja područja, provedenoj SWOT analizi i zajedničkoj viziji koja je definirana na temelju stavova, želja i promišljanja lokalnog stanovništva, te usklađivanja sa strateškim dokumentima višeg reda.

Strateški ciljevi određuju smjer kretanja budućih razvojnih procesa koji bi područje LAG Baranja trebali u velikom stupnju izjednačiti po kvaliteti života s razvijenim područjima Republike Hrvatske i razvijenim ruralnim područjima Europske unije, te na taj način učiniti ovo područje atraktivnijim za življenje kako bi se zaustavili nepovoljni demografski trendovi i postigla demografska stabilnost.

U tom smislu određeni su glavni strateški ciljevi i to:

- 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva kroz starteška partnerstva i poslovno pocezivanje**
- 2. Razvoj održivih eko-socijalnih modela gospodarenja**
- 3. Razvoj ljudskih resursa**
- 4. Očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja**

3.2. Opis mjera za dostizanje ciljeva

Strateški ciljevi obuhvaćaju široko područje gospodarskog i društvenog života stoga su definirani kroz četiri strateška cilja. U provedbi postavljenih ciljeva, zasigurno će postojati određena ograničenja koja će utjecati na dinamiku i obujam njihove realizacije. Zbog toga su ovom strategijom definirana i prioriteta područja te mjere za dostizanje ciljeva kako je to prikazano u tablici.

CILJ 1		Povećanje konkurentnosti gospodarstva kroz strateška partnerstva i poslovno povezivanje	
PRIORITETI		MJERE	
1.1. Međusektorsko povezivanje resursa		1.1.1. Jačanje tržišne učinkovitosti i konkurentnosti 1.1.2. Diverzifikacija djelatnosti 1.1.3. Razvoj partnerstva i poslovnog povezivanja 1.1.4. Integriranje poljoprivrede i turizma	
1.2. Povećanje tržišno uvjetovane poljoprivredne proizvodnje		1.2.1. Jačanje tržišno orjentirane proizvodnje 1.2.2. Razvoj poljoprivrednih zadruga, udruga i clustera	
1.3. Razvoj i promocija lokalnih proizvoda		1.3.1. Potpora lokalnim prepoznatljivim proizvodima-zaštita i brandiranje 1.3.2. Promocija lokalnih proizvoda i proizvođača	
CILJ 2		Razvoj održivih modela eko-socijalnog gospodarenja	
PRIORITETI		MJERE	
2.1. Obnovljivi izvori energije		2.1.1. Poticanje projekata obnovljivih izvora energije	
2.2. Poboljšanje upravljanja vodnim resursima		2.2.1. Očuvanje i stvaranje prirodno zadržanih voda i malih zadržanih rezervoara vode	
2.3. Zaštita okoliša		2.3.1. Izrada razvojnih planova za gospodarske djelatnosti vezano uz okolišno prihvatljive uvjete NATURA 2000	
2.4. Razvoj socijalnog poduzetništva		2.4.1. Poticanje razvoja socijalnog poduzetništva	
2.5. Razvoj mreže socijalnih usluga		2.5.1. Poticanje razvoja mreže socijalnih usluga u zajednici 2.5.2. Unaprijeđenje postojećih institucionalnih mehanizama za suradnju JLS i civilnog društva	
CILJ 3		Razvoj ljudskih resursa	
PRIORITETI		MJERE	
3.1. Snaženje ljudskih kapaciteta		3.1.1. Poticanje razvoja ljudskih kapaciteta u zajednici	

3.2. Snaženje lokalnih kapaciteta za ruralni razvoj i upravljanje	3.2.1. Jačanje znanja o ruralnom razvoju
	3.2.2. Poboljšanje informacijskih i komunikacijskih kanala
	3.2.3. Treninzi i radionice sa stanovnicima u ruralnoj zajednici
	3.2.4. Razvoj kapaciteta i organiziranih aktivnosti za mlade
	3.2.5. Unaprjeđenje i uključivanje stanovnika u program kulture, sporta i tehničke kulture

Očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja	
CILJ 4	MJERE
PRIORITETI	MJERE
4.1. Očuvanje kulturne baštine	4.1. 1. Očuvanje tradicionalnih običaja
4.2. Podizanje vrijednosti područja	4.2.1. Očuvanje i podizanje arhitektonske vrijednosti područja 4.2.2. Podizanje svijesti o vrijednosima područja i gospodarskom korištenju tih vrijednosti 4.2.3. Provedba malih infrastrukturnih projekata 4.2.4. Promocija vrijednosti Baranje

3.3. Očekivani rezultati po mjerama

STRATEŠKI CILJ 1. - POVEĆANJE KONKURETNOSTI GOSPODARSTVA KROZ STRATEŠKA PARTNERSTVA I POSLOVNO POVEZIVANJE

Mjerama jačanja tržišne učinkovitosti i konkurentnosti poticat će se projekti čija će realizacija doprinosti jačanju konkurentnosti, a koja će biti postignuta povećanjem kvalitete proizvodnje, prilagodbom količine proizvodnje tržišnim zahtjevima kao i zadovoljenju higijenskih, fito-sanitarnih, zdravstvenih, okološnih standarda kao i zahtjeva dobrobiti životinja. U sklopu ove mjere poticat će se ulaganja u izgradnju i rekonstrukciju objekata za držanje muznih krava, za tov goveda i držanje krava dojilja, za držanje krmača i tovljenika, za držanje peradi i kokoši nesilica, za staklenike i plastenike, za prihvati, uzorkovanje i skladištenje žitarica i uljarica na poljoprivrdnom gospodarstvu, objekata za preradu mlijeka i proizvodnju mliječnih proizvoda, za klaonice i rasjekaonice mesa te preradu mesa, pogona za preradu riba i drugih vodenih beskralješnjaka, objekata za preradu voća i povrća, te nabavku potrebne opreme i specijalizirane opreme za rad u polju, opreme za proizvodnju mlijeka i rukovanje mlijekom, opremu za uzgoj stoke, te skupljanje i spremanje krme i opreme za upravljanje pašnjacima, opremu za vinogradarstvo i opremu za vinarije, odnosno sve ono što je predviđenom IPARD Mjerama101 i Mjera 103.

Većina poljoprivrednih gospodarstava na području Baranje, osobito onih manjih nema dovoljno vlastitog kapitala da može financirati vlastite projekte i potrebna im je pomoć iz europskih i domaćih fondova, budući da nemaju vlastiti kapital niti dovoljne kolaterale za korištenje kredita kod poslovnih banaka. Podržana ulaganja težit će modernizaciji, ali ne samo u smislu zamjene poljoprivredne mehanizacije i opreme, nego u smislu modernizacije proizvodnje sukladno potrebama tržišta. Ova mjera provodit će se kod poljoprivrednih gospodarstava koja vode osobe s odgovarajućim kvalifikacijama.

Mjerama financijske potpore povećat će se konkurentnost obiteljskih gospodarstava kroz usvajanje novih znanja, modernizaciju proizvodnje, prilagodbu proizvodnje i kvalitete sukladno potrebama tržišta.

Mjerama devirzifikacije gospodarskih aktivnosti želi se pomoći malom gospodarstvu u ruralnim sredinama. Malo gospodarstvo u ruralnim sredinama tradicionalno je obilježeno niskom razinom proizvodnje prvenstveno za lokalno tržište, pri čemu je prisutna alokacija kapitala u nepoljoprivredne aktivnosti, a poljoprivredna aktivnost se svodi na proizvodnju za vlastite potrebe. Prioritetno područje primjene mjera diverzifikacije jeste tzv. „socijalna poljoprivreda“ gdje se gospodarstvo orijentira na dohodak iz drugih izvora kao što su socijalna pomoć, mirovine, nepoljoprivredne aktivnosti a poljoprivredne aktivnosti služe za zadovoljenje vlastitih potreba. Stanje malih gospodarstava koja imaju manje od 10 ha zemljišta ograničava njihov razvoj i ona u uvjetima visoke unutarnje konkurencije ne mogu opstati na tržištu, osobito ako se bave samo ratarskom proizvodnjom. Takva gospodarstva posebno je preusmjeriti ka povrtlarskoj proizvodnji, plasteničkoj i stakleničkoj proizvodnji povrća, hidroponskoj proizvodnji povrća ili voćarskoj proizvodnji gdje se mogu ostvariti veći prihodi po jedinici površine nego u ratarstvu.

Mjerama financijske potpore u sklopu diverzifikacije gospodarskih aktivnosti potaknut će se izgradnja ili rekonstrukcija smještajnih objekata, objekata za sportsku rekreaciju, objekata za jahanje, objekata za sporski ribolov, prodajnih prostora unutar vinarije, kušaonice vina, i prostora za skladištenje vina kampova, prostora za pripremu i usluživanje hrane i pića, rekonstrukcija starih tradicijskih kuća i gospodarskih zgrada s izvornom tradicionalnom arhitekturom, te nabavka potrebne opreme sukladno programu IPARD Mjera 302.

Mjerama diverzifikacije gospodarskih aktivnosti povećat će se mogućnosti zapošljavanja i razvoj poduzetništva na području Baranje kako bi ovo područje ostalo atraktivno za život budućim generacijama za buduća vremena.

Mjerama razvoja partnerstva i poslovnog povezivanja poticat će se projekti koji se temelje na partnerstvima i poslovnom povezivanju sukladno načelima LEADER pristupa. U sklopu ovih mjera podupirat će se projekti u kojima je izraženo partnerstvo između gospodarskih subjekata i jedinica lokalne samouprave, te projekata u kojima je izražena poslovna povezanost više gospodarskih subjekta ili udruga s područja Baranje na ostvarenju zajedničkog cilja.

Mjerama razvoja partnerstva povećat će se tržišna učinkovitost gospodarskih subjekata koji budu vezani u partnerstvima i zajednički nastupaju prema trećim osobama, te će doći

do podizanja svijesti o lokalnom partnerstvu i međusobnoj povezanosti gospodarskih subjekata s jedinicama lokalne samouprave i udrugama civilnog društva.

Mjerama integriranja poljoprivrede poticat će se projektima koji se temelje na povezivanju poljoprivredne proizvodnje i **turističke ponude**. U sklopu ovih mjera podupirat će se projekti seoskog turizma kako bi se poljoprivrednim proizvođačima omogućilo da u sklopu svog obiteljskog gospodarstva povećaju mogućnosti prodaje vlastitih proizvoda na kućnom pragu i kroz tursitičku ponudu steknu dodatni izvor prihoda. Podupirat će se projekti i programi koji doprinose povećanju smještajnih kapaciteta za seoski turizam, nadogradnju gospodarskih objekata za pružanje usluga seoskog i kontinentalnog turizma, apartotela, motela, izgradnju kušaonica vina, uređenju biciklističkih staza, uređenju ribolovnih terena, uređenju „vinskih cesta“ i staza za rekreacijski turizam, trim staza, kajak staza, kampova, odmorišta, prenoćišta i svih drugih oblika turizma, lovnog, sportskog i zdravstvenog turizma što će se učiniti zajedničkim naporima jedinica lokalne samouprave, poduzetnika i udruga s područja Baranje.

Mjere jačanja tržišno orijentirane proizvodnje usmjerene su na izgradnju učinkovite tržišne infrastrukture kao što su veleprodaja, maloprodaja i udružene tržnice, te skladišni kapaciteti koji su neophodni za troškovno-účinkovitu prodaju. U sklopu mjere, u prvoh fazi izradit će se projekcija propusnosti tržišta i objekata koji su potrebni za učinkovitu troškovno-tržišnu prodaju. Pri tome je potrebno uključiti postojeće resurse kojima raspolaže Belje d.d. kao najveći poljoprivredni proizvođač na području Baranje i jedan od najvećih prerađivača poljoprivrednih proizvoda u regiji. Potpore u sklopu ove mjere bit će odobrene samo za one projekte kojima bude dokazana mogućnost prodaje planirane proizvodnje.

Mjere razvoja poljoprivrednih zadruga, udruga i clustera poticat će se razvoj učinkovite povezanosti poljoprivrednika, udruga/zadruga i potrošača. U sklopu ove mjere poticat će se jačanje uloge zadruga tako da će postojeće zadruge promijeniti svoju praksu, te potaknuti osnivanje novih udruga/zadruga koje će biti kontrolirane od samih zadrugara i djelovati u interesu zadrugara. Sama mjera protegnut će se korz dulje vremensko razdoblje. U prvoj fazi, potaknut će se pripreme za razvoj poljoprivrednog tržišno-informacijskog sustava na području LAG-a Baranja kako bi se olakšali procesi donošenja odluka u poljoprivrednom poslovanju počevši od planiranja što proizvoditi do konačne odluke kome prodati svoje proizvode. Financijskim potporama u sklopu ove mjere planira se izgradnja poljoprivredni tržišno-informacijskog sustava za područje LAG-a za pružanje svakodnevnih informacija koji će omogućiti poljoprivrednicima da lakše pregovaraju s kupcima svojih proizvoda i koji će olakšati prostornu distribuciju proizvoda na području Baranje i izvan područja LAG-a Baranja.

Mjerama potpore lokalnim prepoznatljivim proizvodima-zaštita i brandiranje poticat će se i jačati razvoj lokalno prepoznatljivih proizvoda tako da se oni na tržištu razlikuju od konkurencije i da se prepoznaju kao vrijedni proizvodi kod potrošača.

U sklopu ove mjere podupirat će se specifične aktivnosti kao što su razvoj mreže odnosa između proizvođača i potrošača, kreiranje ugleda proizvođača i proizvodno-opskrbnih lanaca, istraživanje tržišta s ciljem identifikacije želja potrošača. Ovim mjerama trebaju biti u razmatranju obuhvaćeni proizvodi kao što su „Baranjski kulen“, „Baranjska papirka“, „Baranjska rakija“, „Baranjsko vino“, „Baranjski sir“, „Baranjski med“ i drugi prepoznatljivi baranjski proizvodi za koje će se pokrenuti proces zaštite geografskog porijekla i izvornosti proizvodnje.

Mjerama potpore lokalnim prepoznatljivim proizvodima stvorit će se tržišno prepoznatljivi proizvodi sa zaštićenim porijeklom i na taj način će im se povećati tržišna vrijednost.

Mjerama jačanja promocije lokalnih proizvoda i proizvođača podupirat će se različiti vidovi promocije lokalnih baranjskih proizvoda i proizvođača kroz organiziranje zajedničkih nastupa, izdavanja brošura i letaka, snimanje video clipova i drugim marketing tehnikama.

STRATEŠKI CILJ 2- RAZVOJ ODRŽIVIH MODELA EKO-SOCIJALNOG GOSPODARENJA

Mjerama poticanja projekata obnovljivih izvora energije poticat će se oni projekti koji dovode do smanjenja potrošnje električne, toplinske i drugih vrsta energija. Potpora će se pružati projektima proizvodnje energije iz obnovljivih izvora kao što su sunčeva energija, energija vjetra, geotermalna energija, energija proizvedena iz biomase ili energija proizvedena iz sekundarnog otpada.

U sklopu mjera podupirat će se izgradnja postrojenja za proizvodnju električne energije, izgradnja kogeneracijskih postrojenja, te postrojenja za zagrijavanje plastenika i staklenika u neposrednoj blizini farmi. Ključnu uloga LAG Baranja je da vodi nadzor nad takvim projektima kako ne bi došlo do predimenzioniranosti projekata, odnosno da se usklade stvarne potrebe i sirovinske mogućnosti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

Mjerama očuvanja i stvaranja prirodno zadržanih voda i malih rezervoara vode podupirat će se projekti koji žele izbalansirati tokove rijeka i racionalno otjecanje kišnice kako bi se spriječilo brzo isušivanje tla. U sklopu mjere podupirat će se zaštita prirodno stvorenih biljnih i životinjskih eko sustava povezanih s vodom kao što su močvare i bajeri.

Mjerama izrade razvojnih planova za gospodarske djelatnosti vezano uz okolišno prihvatljive uvjete NATURA 2000 pružat će se potpora programima i projektima koji imaju za cilj podizanje svijesti stanovnika na području LAG-a Baranja o metodama zaštite okoliša, te uvođenju i značaju poljoprivredno-šumarske mreže NATURA 2000. na područje Baranje.

U prvoj fazi započet će pripreme s upoznavanjem stanovnika koji je značaj uvođenja poljoprivredno-šumarske mreže NATURA 2000 i na što ona obvezuje poljoprivredne proizvođače i druge gospodarske subjekte na području Baranje.

Mjerama poticanja razvoja socijalnog poduzetništva poticat će se programi i projekti koji su inovativni i uspješno spajaju ekonomske, socijalne i okolišne ciljeve. Posebice se podržavaju programi pokretanja socijalnih zadruga te drugih oblika participativnog poduzetništva koje nastoji stvoriti nova radna mjesta za socijalno marginalizirane skupine i koristi za cjelokupnu zajednicu.

Mjerama će se povećati broj poduzetnika na području Baranje, osobito mladih poduzetnika i poduzetnika-žena. U sklopu ove mjere pružat će se potpore projektima ulaganja u nove tehnologije, ulaganja u inovativne projekte, projektima koji doprinose jačanju konkurentnosti na temelju znanja i suradnje sa znanstvenim institucijama, te projektima u kojima su nositelji mlade osobe, poduzetnici početnici i poduzetnici-žene.

Mjerama razvoja kapaciteta socijalnih usluga podupirat će se projekti pružanja društvenih usluga kao što su jaslice, dječju vrtići i centri za djecu i centri za brigu o starijim osobama na području Baranje u onim sredinama gdje postoji potreba za takvim uslugama, te drugih usluga za kojima se pokaže potreba a vezane su uz jačanje socijalne koherentnosti područja.

Mjerama unaprijeđenja postojećih institucionalnih mehanizama za suradnju jedinica lokalne samouprave i civilnog društva poticat će se rad i razvoj civilnog sektora na području Baranje, te horizontalno i vertikalno povezivanje udruga za zajedničke nastupe i projekte.

3. STRATEŠKI CILJ – RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

Mjerama poticanja razvoja ljudskih kapaciteta u zajednici podupirat će programi i projekti usmjereni na poboljšanje mogućnosti stanovnika područja Baranje da se upoznaju s novim informacijama i znanjima, osobito onima vezanim uz zaštitu okoliša. Mjerama će se podupirati projekti suvremenih tehnologija, učenja koje omogućuju bolji pristup usvajanja praktičnih vještina kod poljoprivrednika, gospodarstvenika, jedinica lokalne samouprave i civilnog sektora. Naglasak će biti na stjecanju praktičnih znanja i vještina koje osiguravaju veću konkurentnost na tržištu rada, samozapošljavanje, doprinose razvojnim projektima te društvenim i tehnološkim inovacijama.

Mjerama će se dati podrška razmjeni znanja i informacija koje će pomoći svim dionicima da povećaju svoje kapacitete znanja i vještina i unaprijede vlastitu životnu sredinu.

Mjerama poboljšanja informacijskih i komunikacijskih kanala podržat će se informacijske kampanje kod korisnika, poljoprivrednih proizvođača s područja Baranje kako bi se što brže prilagodili uvjetima poslovanja u okviru Zajednice.

Mjerama organiziranja treninga i radionica sa stanovnicima u ruralnoj zajednici poticat će se usvajanje stručnih vještina koje zahtijeva moderna poljoprivreda i gospodarstvo. U sklopu mjera pružit će se organizacijska i stručna potpora koja će obuhvaćati tečajeve o osnovnim i naprednim znanjima i trenig za poljoprivrednike proizvođače i radnike na

poljopivrednim gospodarstvima, tečajevi za upravitelje zadruga i udruga s ciljem poboljšanja ekonomičnosti u proizvodnji, preradi i marketingu poljoprivrednih proizvoda.

Mjerama razvoja kapaciteta i organiziranih aktivnosti za mlade podupirat će se projekti i inicijative kojima će se poticati razvoj kapaciteta i organiziranih aktivnosti kako bi se mladeži pružila prilika za okupljanje, sastajanje, obuku i ostali oblici potpore s ciljem privlačenja i zadržavanja mladih u ruralnim sredinama pružanjem sadržaja prema njihovim specifičnim društvenim, kulturnim i razvojnim potrebama.

Mjerama unaprijeđenja i uključivanja stanovnika u programe kulture, sporta i tehničke kulture poticat će se projekti i aktivnosti kojima će se povećati broj stanovnika s područja Baranje aktivno uključenih u programe kulture, sporta i tehničke kulture.

4. STRATEŠKI CILJ – OČUVANJE KULTURNE BAŠTINE I PODIZANJE VRIJEDNOSTI PODRUČJA

Mjerama očuvanja tradicionalnih običaja poticat će se programi i projekti kojima je cilj očuvati kulturnu baštinu i tradicijske vrijednosti područja Baranje. Podupirat će se projekti „Baranjskih buša“, „Baranjskog bećarca“ i drugih manifestacija u sklopu turističke ponude Baranje.

Mjerama očuvanja i podizanja arhitektonske vrijednosti područja podupirat će se projekti i programi kojima je cilj evidentirati, registrirati, katalogizirati i javnosti prezentirati arhitektonske vrijedne objekte na području Baranje i arhitektonski specifične objekte za područje Baranje kao što su podrmi u lesu ili baranjska kuća.

Mjerama podizanja svijesti o vrijednostima područja i gospodarskom korištenju tih vrijednosti u komercijalne svrhe podupirat će se projekti koji podižu i jačaju svijest o vrijednosti područja Baranje u etnološkom i ekonomskom smislu, te poticati projekte kojima korištenje naziva Baranja podiže vrijednost.

Mjerama provedbe malih infrastrukturnih projekta u ruralnim sredinama poticat će se mali projekti kojima je cilj poboljšanje života u malim sredinama na uređenju mjesta ili izgradnjom komunalne i društvene infrastrukture, obnove i revitalizacija značajnih zgrada ili objekata u naselju kako bi se povećala vrijednost područja.

Mjerama promocije vrijednosti Baranje podupirat će se projekti kojima je svrha suvremenim marketing tehnikama prezentirati Baranju kao jedinstveno i specifično područje kako bi Baranja postala prepoznatljivo područje Republike Hrvatske.

3.4. Primjena načela „bottom-up“

LEADER pristup je pokrenut 1991. godine, kao model aktivnog sudjelovanja lokalnih zajednica u kreiranju ruralnog razvoja, odnosno kreiranju vlastite budućnosti.

Povratne informacije dobivene sa organiziranih zajedničkih sastanaka u procesu izrade Strategije lokalnog razvoja LAG – Baranja pokazuju da je LEADER pristup neophodan “alat” koji dobro funkcionira u različitim situacijama i područjima, a ruralni politike prilagođava potrebama pojedinih ruralnih područja sa svim svojim specifičnostima.

Primjena LEADER pristupa u analizi situacije po pojedinim sektorima je bila polazna točka za definiranje strateških ciljeva, mjera i prihvatljivih, a provedivih projektnih ideja razvoja. Poticanjem lokalnog sudjelovanja u pripremi i primjeni strategija održivog razvoja, iskorišten je vrijedan resurs u kreiranju buduće ruralne politike na području LAG-a Baranja.

Tijekom izrade Strategije LAG-a Baranja pristup „odozdo prema gore“ provodio se na način da su se organizirali sastanci u općinama – članicama LAG-a, kako bi lokalni akteri direktno sudjelovali u procesu izrade strategije i određivanju prioriteta koji bi bili primjenjivi i provedivi u njihovoj zajednici. Nadalje, ovaj pristup je omogućio direktnu razmjenu informacija o strukturalnim problemima u poljoprivredi, ali i o mnogobrojnim mogućnostima da se kvaliteta života poboljša na navedenom području.

Uključivanjem predstavnika javnih i privatnih ustanova, predstavnika civilnog sektora, predstavnika različitih interesnih skupina naglasila je potrebu za dodatnom izgradnjom kapaciteta koja uključuje edukaciju, podizanje svijesti, sudjelovanje i mobilizaciju lokalnog stanovništva da prepozna prednosti i slabosti područja (analiza); određivanje jasnih kriterija za odabir odgovarajućih aktivnosti (projekata) na lokalnom nivou kojima će se ostvarivati planirani strateški ciljevi. Sudjelovanje navedenih predstavnika nije bilo ograničeno na inicijalni ili informativni sastanak, već je trajalo tijekom cijelog procesa izrade strategije.

Korištenjem interaktivne komunikacije, međusobnim dijalogom, pregovoranjem, otvorila su se važna pitanja vezana za transparentnost cjelokupnog procesa, kao i procesa donošenja odluka o raspodjeli mogućih financijskih resursa, te međusobnoj podršci.

Navedenim pristupom pojašnjena je uloga LAG-a, način upravljanja, iznađeni su modeli međusobne podrške javnog, privatnog i civilnog sektora vezano uz raspoložive ljudske, materijalne i financijske resurse.

Posvjestile su se prilike udruživanjem lokalnih aktera na zajedničkim projektima, na multisektorskim aktivnostima radi poboljšanja konkurentnosti područja, kao i osjećaja zajedničkog vlasništva, postizanje sinergije i jačanju međusobnog povjerenja.

Plan i dinamika izrade Strategije LAG-a Baranja

#	Planirane aktivnosti	Vrijeme provedbe	Očekivani rezultati	Odgovorni za provedbu
1	Predstavljanje procesa (ciljevi, metodologija, dinamika) načelnicima općina	travanj 2012.	Članice LAG-a Baranja upoznati sa procesom izrade Strategije, usaglašena dinamika i metodologija izrade	LAG Baranja
2	Stvaranje timova za: a) mapiranje (istraživački	svibanj 2012.	Prikupljeni i objedinjeni podaci potrebni za	LAG Baranja,

	tim) b) izradu strategije (projektini tim)		izradu strateškog dokumenta	načelnici općina, Slap
3	Edukacija istraživačkog tima (3 radionice)	lipanj / Srpanj 2012.	Članovi istraživačkih timova usvojili osnove projektinog promišljanja	Slap
4	Sastanci sa ključnim dionicima po općinama (javni pozivi)	kolovoz / rujan 2012.	Održano 10 radionica po općinama na području LAG- baranja sa najmanje 120 sudionika	Slap, LAG
5	Tematski forumi (Gospodarstvo, Turizam, Civilno društvo, Razvojna infrastruktura)	listopad /studeni 2012.	Izrađene SWOT analize po sektorima, predloženi prioriteti razvoja	Slap, LAG
6	Izrada 1. Nacrta Strategije	studeni 2012.	Nacrt Strategije predočen Upravnom odboru LAG-a, otvoren prostor za raspravu	Slap
7	Izrada 2. Nacrta Strategije	prosinac 2012./ siječanj 2013.	Tekst Strategije dostupan javnosti	Slap
8	Objava natječaja za projekte	prosinac 2012./ siječanj 2013.	Definiran tekst natječaja, usuglašeni kriteriji za odabir projekata, napravljena lista projektnih prijedloga	LAG. Slap
9	Usvajanje Strategije i objava na web stranicama LAG-a	siječanj 2013.	Izrađen strateški dokument prema predloženoj metodologiji Ministarstva	LAG Baranja

Tijekom procesa izrade strategije, paralelno se odvijao proces izgradnje i osnaživanja ljudskih kapaciteta.

Izgradnja kapaciteta lokalnih dionika bazirala se na edukativnim aktivnostima koje su unaprijedile sposobnosti u smislu razrade projektne ideje sukladno pojedinim objavljenim natječajima, a koji će se posvetiti određenim aktivnostima, i naravno unaprijediti financijske vještine za vođenje tih aktivnosti.

Korištenjem dostupnih komunikacijskih alata, (e-mail, internet, komunikaciju putem postojećih društvenih mreža) bilo je od velike pomoći u dodatnom informiranju o LEADER-u, kao i povećanja interesa lokalnih dionika za pripremu lokalne strategije, razvojna zajedničkih /sličnih projektnih ideja, te se i na taj način stvarala potrebna kritična masa. Jačanje kapaciteta nije bila zasebna, već zajednička aktivnost u kojoj

različiti ključni dionici - nosioci aktivnosti postaju svjesni ovog pristupa i načina njegove realizacije, a time im se omogućava sudjelovanje i određene beneficije od samog projekta.

3.5. Utjecaj provedbe strategije na okoliš

U okviru lokalne razvojne strategije Baranje poticat će se oni projekti koji u svom programu imaju unaprijeđenje i zaštitu okoliša. Sustav za unaprijeđenje i zaštitu okoliša jedna je od osnovnih uvjeta na kojem će se temeljiti buduća kvaliteta života na području Baranje. Riječ je o vrlo kompleksnim aktivnostima koje treba provoditi premanentno u okviru svih gospodarskih aktivnosti. Okoliš se u okviru lokalne razvojne strategije tretira prije svega kao razvojni čimbenik, odnosno kao ambijent unutar kojeg je organiziran cjelokupni društveno-ekonomski život područja Baranje.

Unaprijeđenje i zaštita okoliša na temeljima održivog razvoja postat će kriterij prihvatljivosti za svaku aktivnost, osobito za gospodarske aktivnosti, u svakom projektu i pothvatu koji se želi provesti na području Baranje. Značajnu ulogu u tome preuzet će aktivnosti LAG-a kroz organiziranje edukativnih i promotivnih kampanja, te kroz poticanje aktivnosti koje će dovesti do podizanja svijesti o potrebama zaštite i unaprijeđenja okoliša na temeljima održivog razvoja.

Svi projekti i aktivnosti koje će se odvijati na području Baranje morat će dostaviti dokaze da su usklađeni s odgovarajućim EU standardima i nacionalnim standardima koji reguliraju pitanje zaštite okoliša i područja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

To se prije svega odnosi na Nitratnu direktivu koja regulira pitanje korištenja mineralnih gnojiva u poljoprivredi, te na direktivu IPPC koja regulira pitanje zbrinjavanja stajskog gnoja i mogućeg zagađenja vodnih tokova. Ova pitanja su osobito važna za područje Baranje koje se nalazi u prijedlogu NATURA kao zaštićeno područje RH, te zbog blizine zaštićenog parka prirode Kopački rit jer bi onečišćenje vodotokova iz okoline negativno djelovalo na stanje vode u samom parku prirode.

Lokalnom strategijom razvoja poticat će se rad ekoloških ustanova i udruga koje se bave ekološkim pitanjima, kako bi se stvorili i poboljšali uvjeti kvalitetnijeg života za stanovništvo, te za gospodarske aktivnosti vezane uz ekologiju kao što je ekološka poljoprivreda i ekološki turizam.

Lokalnom razvojnom strategijom poticat će se uvođenje energetske učinkovitosti i novih tehnologija, te proizvodnja energije iz obnovljivih izvora kao što su sunčeva energija, energija vjetra, geotermalna energija i osobito izgradnja kongeneracijskih postrojenja za proizvodnju električne i toplinske energije iz biomase i sekundarnih sirovina.

3.6. Procjena broja projekata i potrebna sredstva

LAG Baranja je objavio javni natječaj za odabir projekata i projektnih ideja za uvrštenje u lokalnu razvojnu strategiju Baranje. Pozivom su obuhvaćeni projekti i projektne ideje iz područja proizvodnje, poljoprivrede, turizma i usluga, obnovljivih izvora energije, izgradnje infrastrukture, te civilnog sektora koji doprinose povećanju zaposlenosti, povezivanju stanovnika Baranje i jačanju njihove sposobnosti i vještina za zajednički rad u partnerstvima, aktivnom uključivanju mladih osoba, žena, marginalnih skupina i socio-ekonomskih skupina u zajednicu, jačanju socijalnog i ljudskog kapitala u Baranji, prikupljanju, očuvanju i zaštiti tradicijskih znanja Baranje i edukaciji o njihovom mogućem gospodarskom iskorištavanju na dobrobit pojedinca i zajednice i razvoju pružanja socijalnih usluga. Natječaj je objavljen u Glasu Slavonije, te opetovano emitiran poziv na Radio Baranja. LAG Baranja je formirao posebno Povjerenstvo koje je pregledalo i vrednovalo prispjele projektne prijedloge, te predsjedništvu i Upravnom odboru LAG dostavilo listu prihvatljivih projektnih prijedloga za uvrštenje u lokalnu razvojnu strategiju.

Upravni odbor LAG Baranja je donio odluku o projektima i procjeni potrebnih sredstava koje je potrebno uvrstiti u lokalnu strategiju razvoja Baranje za razdoblje 2012.-2013. godine. Posebnu pozornost dobili su projekti koji se uklapaju u IPARD mjere, za koje su osigurana sredstva za razdoblje 2012.-2013. godine

Tablica: Popis prijavljenih projektnih ideja za izradu strategije iz IPARD programa Projekti iz sektora proizvodnje, poljoprivrede, turizma i usluga, obnovljivih izvora energije

Istitucija	Naziv projekta	Cilj projekta	Iznos u kn/€
Mjera 101. Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanje standarda Zajednice			
Audaks -obtr u poloprivredi i voća	Ulaganje u trajne nasade trešnje, sustav za navodnjavanje i protugradnu mrežu	Doprinijeti razvoju voćarske proizvodnje na području Baranje	1,500,000.00 kn
Mjera 103 . Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice			
Hladnjača voće d.o.o.	Izgradnja i oremanje pogona za preradu i skladištenje voća	Povećanje kapaciteta za čuvanje, skladištenje i preradu jabuka na području Baranje	22,643,915.00 kn

Gospodarstvo Jumić d.o.o.	Ulaganje u izgradnju objekata za prihvatanje, uzorkovanje, sušenje i skladištenje žitarica i uljarica u Grabovcu	Povećanje tržišne učinkovitosti i konkurentnosti gospodarstva izgradnjom kapaciteta za skladištenje i sušenje žitarica i uljarica	6,000,000.00 kn
Mjera 302.			
Diverzifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti"			
Bajmok energo d.o.o.	Izgradnja postrojenja za proizvodnju električne energije iz biomase	Doprinijeti povećanju korištenja obnovljivih izvora energije i zaštiti okoliša na području Baranje	18,000,000.00 kn
Durus -poljoprivredni obrt	Izgradnja sunčane elektrane	Doprinijeti povećanju korištenja obnovljivih izvora energije i zaštiti okoliša na području Baranje	3,500,000.00 kn
OPG Ljudevit Kolar	Povećanje smještajnih kapaciteta u objektu "Podrumi Kolar"	Doprinijeti razvoju turističke ponude na području Baranje ulaganjem u povećanje smještajnih kapaciteta	2,025,000.00 kn
Obrt Dado	Turistički centar Batina zapad	Razviti turističku ponudu na području Baranje i dovršenjem turističkog objekta u Batini	1,000,000.00 kn
Vinarija Kalzić	Izgradnja kušaonice vina	Proširiti turističku ponudu u sklopu postojećeg gospodarstva	1,200,000.00 kn
Eko gospodarstvo Orlov put	Proširenje smještajnih kapaciteta	Proširiti turističku ponudu u sklopu postojećeg eko gospodarstva	10,000,000.00 kn
Vila Sandrini	Izgradnja teniskog igrališta, dječjeg igrališta i bazena u sklopu Vile Baranja u Karancu	Proširiti turističku ponudu u sklopu postojećeg objekta za smještaj u eko selu Karanac	500,000.00 kn

3.7. Praćenje provedbe strategije

Radi ocjene provedbe LRS Baranje i njezinih rezultata, te poticanja njezine provedbe uspostavljen je sustav za praćenje i procjenu. Informacijski sustav će sadržavati podatke o strateškim ciljevima i prioritetima, mjerama i razvojnim projektima.

O strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama vodit će se svi potrebni podaci, koji uključuju podatke o nazivu strateškog cilja, odnosno prioriteta i mjere, njegovoj hijerarhijskoj povezanosti, usklađenosti i povezanosti s ciljevima u drugim strateškim dokumentima i programima, dinamici njihove provedbe, okvirnim financijskim sredstvima, te pokazateljima za praćenje njihovog ostvarenja.

O razvojnim projektima će se voditi podaci o nazivu i sadržaju projekta, nositeljima, potrebnim sredstvima i planiranim izvorima, mjerama u okviru kojih se nalazi projekt, realizaciji i drugi podaci od značaja za projekt.

Za praćenje provedbe i koordinaciju aktivnosti biti će zadužen ured LAG-a Baranja te o rezultatima provedbe, prema potrebi, a najmanje jednom godišnje izvještavati zainteresiranu javnost, jedinice lokalne samouprave, te resorno Ministarstvo poljoprivrede RH o svim aktivnostima sukladno zakonski propisanim određenjima.

4. USKLAĐENOST STRATEGIJE S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Područje LAG Baranja sastavni je dio nacionalnog prostora Republike Hrvatske i istodobno sastavni dio Osječko-baranjske županije. Lokalna razvojna strategija Baranje uklađena je s razvojnim planovima višeg reda, odnosno s nadređenim strateškim dokumentima i to: Nacionalnim strateškim referentnim okvirom 2012.-2013. godine, staretgijom ruralnog razvoja 2008.-2013. godine, IPARD programom 2007-2013.godine i županijskom razvojnom strategijom 2011.-2013. godine

4.1. Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je krovni strateški dokument pod nazivom „Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. godine kojim se usmjerava gospodarska politika RH u razdoblju od 2006.-2013. godine. Glavni ciljevi utvrđeni ovim dokumentom temelj su i strategije programa Vlade RH kojima se na trogodišnjoj osnovi određuju glavna prioritetna područja i instrumenti primjene kojima će se postići zacrtani ciljevi navedeni u strateškom okviru za razvoj 2006.-2013. godine. Strateškim okvirom za razvoj 2006.-2013. godine definirana su tri glavna strateška cilja:¹⁶

1. Brži gospodarski rast zasnovan na integraciji tržišta i institucionalnim reformama
2. Veća zaposlenost – brže otvaranje radnih mjesta
3. Promicanje održivog razvoja

Vizija strateškog razvoja Hrvatske obuhvaća sva područja gospodarskog i društvenog razvoja s krajnjim ciljem održivog gospodarskog rasta. Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013. godine obuhvaća ciljeve strateškog razvoja, za koje se planira da će se rješavati tijekom prvog programskog razdoblja nakon pristupanja RH u EU.

Tematski prioriteti nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.-2013. godine podijeljeni su u četiri skupine:¹⁷

1. Potreba za ubrzanjem stope gospodarskog rasta. Ulaganja u infrastrukturu radi povećanja dostupnosti i privlačnosti hrvatskih regija i ulaganja u cilju povećanja konkurentnosti poduzeća, dok se od institucionalnih reformi očekuje da doprinesu dodatnom rastu u srednjoročnom razdoblju
2. Obveza pružanja podrške ulaganjima koja promiču održivi rast i okolišno prihvatljiv rast kroz ulaganja koja promiču održiv dugoročni rast i racionalno korištenje resursa
3. Potreba za ulaganjima u razvoj ljudskih potencijala radi povećanja zapošljavanja i osiguranja boljeg pristupa obrazovanju i cjeloživotnom učenju.

¹⁶ www.efzg./dok/UMS/Nacionalni_strateški_referentni_okvir_2012.-2013.pdf, str. 4.

¹⁷ www.efzg./dok/UMS/Nacionalni_strateški_referentni_okvir_2012.-2013.pdf, str. 73.

4. Obveza poboljšanja izgradnje institucionalnog i upravnog kapaciteta u cilju podrške učinkovitoj provedbi strategije i racionalnoj provedi intervencije strukturnih fondova i Kohezijskog fonda

U okviru nacionalnog strateškog referentnog okvira izrađen je dokument kojim je utvrđena strategija ulaganja iz fondova koji će Hrvatskoj biti dostupni nakon stupanja u članstvo EU, točnije strukturnih fondova (Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond), te Kohezijskog fonda. Za razdoblje 01.01.-31.12.2013. godine, kada završava aktualna financijska perspektiva EU izrađen je dokument koji ujedno predstavlja i okvir za utvrđivanje opsega i sadržaja operativnog programa. Nacionalni strateški referentni okvir u spomenutom razdoblju od 01.01.-31.12.2013. godine fokusira se na četiri ključna sektora za razvoj, a to su: ¹⁸

1. Promet
2. Zaštita okoliša
3. Regionalna konkurentnost
4. Razvoj ljudskih potencijala

Sami operativni programi koji proizlaze iz Nacionalnog strateškog referentnog okvira vezani su upravo uz navedena četiri sektora i definiraju prioritete koji će se u okviru spomenutih sektora financirati u referentnom razdoblju.

Nacionalni strateški referentni okvir usko je povezan sa sljedećim strateškim dokumentima: Strateški okvir za razvoj 2006.-2013., Okvir za usklađenost strategija 2007.-2013. (izrađen kao krovni dokument za Operativne programe pod komponentama III i IV programa IPA), Pretpristupni ekonomski program, Smjernice ekonomske i fiskalne politike, Strategija Vladinih programa za razdoblje 2010.-2012.

Na temelju navedenog vidljivo je da je lokalna razvojna strategija Baranje usklađena s ciljevima i prioritetima Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.-2013. godine.

4.2. Strategija ruralnog razvoja 2008.-2013.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je strategiju ruralnog razvoja 2008.-2013. godine. Strategijom ruralnog razvoja definirani su sljedeći strateški ciljevi:

1. Postizanje ubrzanog rasta realnog BDP i zaposlenosti, kao i bolji životni standard u usporedbi s bogatijim regijama Europe,
2. Postizanje veće konkurentnosti nacionalnog gospodarstva u usporedbi s razvijenim regijama Europe,
3. Smanjenje regionalnih nejednakosti unutar zemlje stvaranjem povoljnih uvjeta za sociojalno-ekonomski razvitak u najnazadnijim regijama.

U svrhu ostvarenja pretpostavki strategije definirani su strateški ciljevi ruralnog razvoja od 2008.-2013. godine koji odgovaraju navedenim globalnim ciljevima i doprinose njihovom ostvarenju, a to su:

---

¹⁸ www.mrrfeu.hr

1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora,
2. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog nasljeđa
3. Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva
4. Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja

Na temelju navedenog vidljivo je da je lokalna razvojna strategija Baranje usklađena s ciljevima i prioritetima Strategije ruralnog razvoja 2008.-2013. godine.

4.3. IPARD program 2007.-2013. godine

IPARD je sastavni dio IPA i to njegove V. komponente - ruralni razvoj, a kao predpristupni program EU za obračunsko razdoblje 2007.-2013. godine predstavlja strategiju koja se bavi specifičnim nedostacima u ruralnim područjima Hrvatske, koji su prepoznati u analizi poljoprivrednog i ruralnog sektora.

Prioritetni cilj IPARD programa je doprinos održivom i socijalno skladnom procesu ruralnog razvoja u skladu s međunarodnom ekološkom praksom kroz razvijanje ruralne ekonomije, povećanje prihoda i omogućavanje i osiguravanje mogućnosti zapošljavanja u ruralnim područjima u svrhu uravnoteženja nejednakosti između pojedinih regija i u usporedbi s urbanim područjima, kao i razvoj osnovne ruralne infrastrukture, također i u ratom pogođenim područjima. Kao što se vidi iz navedenog, prioritetni ciljevi lokalne razvojen srategie usklađeni su s prioritenim ciljem IPARD programa.

Program IPARD se provodi kroz 3 prioritetna područja usmjerena na diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti, razvoj malog i srednjeg poduzetništva te posebnu skrb za zaštitu okoliša. Za svako prioritetno područje definiran je po jedan specifični cilj koji će se ostvarivati putem odgovarajućih mjera.¹⁹

Tablica: Prioriteti, ciljevi i mjere IPARD programa u RH²⁰

PRIORITET	SPECIFIČNI CILJ	MJERA
1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedba standarda Zajednice	Jačanje i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i tržišnog kapaciteta	101 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice“ 103 „Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda

¹⁹ www.aprrr.hr/mjera-301-108.aspx

²⁰ Preuzeto od: www.aprrr.hr/mjera-301-108.aspx

		Zajednice“
2. Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja	Jačanje i poboljšanje kapaciteta provedbe obveznog pilot projekta u poljoprivrednom okolišu i pristup temeljen na LEADER pristupu	201 „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika“
		202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“
3. Razvoj ruralne ekonomije	Stvaranje boljih životnih uvjeta u ruralnim područjima poboljšanjem ruralne infrastrukture i promicanjem poslovnih aktivnosti	301 „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“
		302 „Diversifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti

Lokalna razvojna strategija sadrži projekte koji su usklađeni s prioritetima, ciljevima i mjerama IPARD programa.

Iz svega navedenog vidljivo je da je lokalna razvojna strategija Baranje u cijelosti usklađena s prioritetnim ciljevima IPARD programa za Republiku Hrvatsku, te s njegovim specifičnim ciljevima i mjerama.

4.4. Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011.-2013.

Osječko-baranjska županija donijela je županijsku razvojnu strategiju Osječko-baranjske županije 2011.-2013. godine u kojoj su navedena tri strateška cilja jednake važnosti:

1. održivi razvoj i unaprijeđenje prostora
2. Razvoj konkurentnog gospodarstva
3. Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana

Za svaki od navedenih strateških ciljeva definirane su mjere i financijski okvir. Navedeni ciljevi sastavni su dio lokalne razvojne strategije Baranje, a predložene mjere u lokalnoj razvojnoj strategiji Baranje usklađene su s mjerama Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije 2011.-2013. godine.

5. ZAKLJUČNA RIJEČ

Lokalna razvojna strategija podrazumijeva cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti usmjerenih na poticanje održivog gospodarskog rasta, te unaprijeđenje ekonomskog i društvenog stanja na određenom području.

Pristupanjem Republike Hrvatske u članstvo Europske unije sve veći značaj pripadat će lokalnoj i regionalnoj razvojnoj politici i pripremljenosti za korištenje sredstava iz fondova Europske unije. Vlada Republike Hrvatske donijela je Pravilnik za provedbu Mjere 202 – “Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja” unutar IPARD Programa kojim je propisana obveza izrade lokalnih razvojnih strategija sukladno LEADER metodi. Pravilnikom su utvrđeni način i uvjeti vezani uz provedbu Mjere 202, a izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija određena je Lokalna akcijska grupa (LAG) koja predstavlja partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja.

Lokalna akcijska grupa Baranja osnovana je 04.02.2010. godine. Sjedište udruge je u Belom Manastiru, Imre Nagy 2. U registru udruga RH, LAG Baranja je registriran pod brojem udruge 14003003, OIB udruge je 581280254467.

Područje Baranje smješteno je na krajnjem sjeveristočnom području Republike Hrvatske. Omeđeno je rijekama Dravom na zapadu i Dunavom na istoku, te hrvatsko-mađarskom granicom na sjeveru i gradom Osijekom na jugu. Zauzima površinu od 1.149 km² na kojoj je 2011. registrirano 39.261 stanovnik. Po svojim općim prirodno-geografskim obilježjima to je pravi panonski prostor, gdje se izdvajaju Bansko brdo s najvišom kotom 243 metra nadmorske visine (danas glavna vinogradarska zona) i močvarno područje utoka Drave u Dunav, Kopački rit (zaštićen u kategoriji parka prirode) koji predstavlja jedinstven rezervat u Europi te pruža izuzetne pogodnosti za odmor, rekreaciju, sport i mogućnost razvoja izletničkog i boravišnog turizma. Zbog iznimne prirodne vrijednosti Kopački rit je 1993. godine uvršten na listu područja zaštićenih Konvencijom o vlažnim područjima od međunarodnog značaja.

Područje Baranje podijeljeno je na 9 jedinica lokalne samouprave. To su Grad Beli Manastir, Općina Petlovac, Općina Jagodnjak, Općina Čeminac, Općina Darda, Općina Kneževi Vinogradi, Općina Draž, Općina Popovac i Općina Bilje.

Najznačajniji prirodni potencijal Baranje je kvalitetno, nezagađeno poljoprivredno zemljište i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji. Na području Baranje obrađuje se oko 55.000 ha poljoprivrednog zemljišta. Od toga oko 20.000 ha ili više od jedne trećine obrađuje poduzeće Belje. Na područjima jedinica lokalne samouprave postoje poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja trenutno obrađuju od 300-1.000 ha oraničnih površina i pripadaju skupini malih i srednjih poduzetnika. Ovi poduzetnici koriste svu suvremenu poljoprivrednu mehanizaciju koja je njihovo privatno vlasništvo.

Na području Baranje djeluje 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koji pripadaju u skupinu obiteljskih poduzetničkih poduhvata čija je osnovna djelatnost poljoprivredna proizvodnja a obrađuju u prosjeku od 5-10 ha oraničnih površina.

Na području Baranje je 30.09.2012. godine poslovalo 2.489 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 458 obrta i 379 aktivnih trgovačkih društava. Većina poduzetnika s područja Baranje pripada kategoriji malih poduzetnika.

Istraživanja su utvrdila da funkcija rada nije ravnomjerno raspoređena u Baranji i da je tržište rada oslabljeno. Funkcija rada jače je koncentrirana u gradu Belom Manastiru i općinskim središtima, zbog lokacijskih prednosti, prometne dostupnosti i općinskog monocentrizma. Gotovo trećina radnih mjesta je u Gradu Belom Manastiru.

Područje Baranje susreće se s problemom depopulacije. Pozitivnom dinamikom od početka 1990-ih godina izdvajali su Grad Beli Manastir i općine uz državnu cestu Osijek – Beli Manastir, a negativnom dinamikom se izdvajaju izrazito rubne ruralne općine. Iskazani kontinuirani demografski porast Grada Belog Manastira odraz je relativne razvijenosti njegove funkcije rada i uslužnih djelatnosti kao područnog središta. Za razliku od toga, dinamičan demografski rast ruralnih općina, prije svega Darde, a potom Čeminca i Bilja, posljedica je njihove blizine i povoljne prometne dostupnosti centara rada, prvenstveno Osijeka.

Na području Baranje, 30.09.2012. godine bilo je 6.269 nezaposlenih osoba, što čini 15,9 posto ukupnog broja stanovnika. U strukturi nezaposlenih prevladavaju žene (54 %), te mlade osobe do 30 godina i osobe starije od 50 godina s nižim stupnjem obrazovanja koje se teško uključuju na tržište rada.

Za potrebe lokalne razvojne strategije izrađena je SWOT analiza područja Baranje. SWOT analiza u obliku tablice kombinira i sintetizira pokazatelje o stanju i tendencijama na području LAG Baranja, rasprave koje su se vodile na radionicama, te stavove i mišljenja stanovnika na području LAG-a. U SWOT tablicama identificirane su snage i slabosti područja koje se mogu iskoristiti za realizaciju uočenih prilika, te minimizaciju uočenih prijetnji čije se izvorište nalazi u okruženju LAG područja i unutrašnjim generiranim procesima. Na temelju rezultata SWOT analize, lokalnom strategijom razvoja Baranje definirani su strateški ciljevi i prioriteti u idućem srednjoročnom razdoblju.

Strateški ciljevi utemeljeni su na rezultatima analize dosadašnjih razvojnih postignuća i problema, analizi postojećeg stanja područja, provedenoj SWOT analizi i zajedničkoj viziji koja je definirana na temelju stavova, želja i promišljanja lokalnog stanovništva, te usklađivanja sa strateškim dokumentima višeg reda.

Strateški ciljevi određuju smjer kretanja budućih razvojnih procesa koji bi područje LAG Baranja trebali u velikom stupnju izjednačiti po kvaliteti života s razvijenim područjima Republike Hrvatske i razvijenim ruralnim područjima Europske unije, te na taj način učiniti ovo područje atraktivnijim za življenje kako bi se zaustavili nepovoljni demografski trendovi i postigla demografska stabilnost.

U tom smislu određeni su glavni strateški ciljevi i to:

- Povećanje konkurentnosti gospodarstva kroz strateška partnerstva i poslovno povezivanje

- Razvoj održivih modela eko-socijalnog gospodarenja
- Razvoj ljudskih resursa
- Očuvanje kulturne baštine i podizanje vrijednosti područja

Za svaki od navedenih strateških ciljeva definirane su mjere, kojima je cilj poboljšati i unaprijediti postojeće stanje na području Baranje kako bi se povećala zapošljivost i osigurao gospodarski rast u skladu s održivim razvojem područja.

Lokalna razvojna strategija izrađena je na LEADER pristupu korištenjem načela “bottom-up” kako bi se dobile vjerodostojne potrebe lokalnog stanovništva u dimenzioniranju lokalnog razvoja. U izradi lokalne razvojne strategije Baranje poštovala su se sva načela LEADER pristupa.

Lokalna razvojna strategija Baranje usklađena s ciljevima i prioritetima Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.-2013. godine, Strategije ruralnog razvoja 2008.-2013. godine, IPARD programa 2007.-2013, Županijskom razvojnom strategijom Osječko-baranjske županije 2011.-2013. i drugim pripadajućim strateškim dokumentima koji se odnose na izradu lokalne razvojne strategije područja Baranje.

Pripremila
Gordana Stojanović

